ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Год выдання 37-ы
№ 13 (2282)
14 лютага 1969 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

Цішыня. Толькі чутна, як шамацяць старонкі. Людзі чытаюць... Гэты здымак зроблены ў чытальнай зале Іўеўскай раённай бібліятэкі. Тут заўсёды шмат наведвальнікаў. Раённая бібліятэка ўключылася ва Усесаюзны агляд бібліятэк, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Нядаўна ў чытальнай зале аформлена багатая выстаўка твораў Ільіча, зараз праводзяцца бібліяграфічныя агляды, вусныя часопісы.

Фота У. НІКАЛАЕВА.

НАСУСТРАЧ ВЫБАРАМ У МЯСЦОВЫЯ САВЕТЫ

□ З надыходам вечара ў Дабрамысленскі сельскі клуб Лёзненскага раёна спяшаюцца рабочыя будаўніча-мантажнага ўпраўлення, хлебаробы калгасаў «Шлях бальшавіка», імя Фрунзе і «Звязда». У клубе для выбаршчыкаў праводзяцца гутаркі «Дэпутат — слуга народа», «Выбірае ў Саветы сам народ», «Ленін нам шлях азарыў». Цікава прайшлі вечары маладога выбаршчыка, пытанняў і адказаў на тэму: «Правы і абавязкі грамадзяніна СССР».

К. ПЯТРОЎ.

□ На агітпункце ў вёсцы Пухавічы Мінскай вобласці адбылася сустрэча выбаршчыкаў з пісьменнікам Мікалаем Кругавых, які расказаў пра свае франтавыя дарогі ў дні Вялікай Айчыннай вайны, падзяліўся творчымі планамі. Перад выбаршчыкамі таксама выступіў мясцовы паэт Захар Бірала.

А. ЯРОХІН.

□ Пётр Бортнік — самадзейны кампазітар. Ён напісаў для свайго калектыву Мінскага маторнага завода з дзесятак песень. Сярод іх «Мінчанка», «Мая Беларусь», «Марш маторазаводцаў» і іншыя. Днямі самадзейныя артысты завода наладзілі канцэрт для выбаршчыкаў у Доме культуры калгаса «Новы быт» Мінскага раёна. Кожную песню свайго земляка калгаснікі ўзнагароджвалі шчырымі воплескамі.

Г. ЛЯНКЕВІЧ.

ВЯЧЭРНІ МАТЫЎ.

Фотаэцюд Г. ХЛАБЫСТАВА.

АДРАС ГАСТРОЛЯЎ — СЯРЭДНЯЯ АЗІЯ

Суровая зіма зараз у Казахстане. Тэрмометр паказвае 45—50 градусаў. Але нягледзячы на лютыя марозы, публіка добра наведвае канцэрты Дзяржаўнага народнага аркестра БССР. Калектыў ужо даў 25 канцэртаў. Ён выступаў ва ўсіх буйных гарадах Казахстана — у Петрапаўлаўску, Какчэтаве, Паўладары, Цалінаградзе, Сяміпалацінску. Асабліва запомніўся і артыстам, і слухачам канцэрт у зале Палаца цаліннікаў у Цалінаградзе. Нягледзячы на моцны мароз, сюды прыйшло многа аматараў народнай музыкі, сярод якіх былі і нашы землякі-беларусы, якія працуюць на цаліне. Беларускія артысты прыехалі на гастролі ў братнюю рэспубліку, якая рыхтуецца сустрэць сваё пяцідзесяцігоддзе. Пасля аднаго з канцэртаў у Усць-Каменагорску, дзе ў зале Палаца культуры сабраліся металургі усць-каменагорскага свінцова-цынкавага камбіната, артыстам быў паднесены кавалак металу са знакам вышэйшай якасці гэтага прадпрыемства і чырвоныя гваздзікі.

Прадстаўнік гэтага калектыву Валерый Васільеў сказаў: «Няхай гэтыя жывыя кветкі і апладысменты нагадваюць пасланцам братняга беларускага народа аб шчырасці нашых сэрцаў».

А сталіца Казахстана Алма-Ата сустрэла нас па-вясноваму цёпла. Нашы канцэрты адбыліся ў канцэртнай зале Казахканцэрта. Тут ля снегавых вяршынь Алатау гучалі мелодыі Беларусі.

У праграму канцэртаў уключаны новыя творы — «Сказ аб Беларусі» І. Жыновіча, грэчаскі танец «Сіртакі» М. Тэадаракіса, новыя пералажэнні для народнага аркестра уверцюры Расіні да оперы «Вільгельм Тэль», песні І. Лучанка і Ю. Семянякі. Вялікім поспехам карыстаюцца выступленні з аркестрам маладой спявачкі, салісткі Беларускай філармоніі, лаўрэата рэспубліканскага конкурсу Інесы Адзінцовай і народнага артыста БССР Зіновія Бабія. У канцэртах выконваюцца беларускія песні, рускія рамансы, арыі з опер, італьянскія народныя песні. На канцэртах у Алма-Аце мы сустрэліся з калегамі з казахстанскага народнага аркестра імя Курмангазы, якія прыйшлі паслухаць ігру беларускіх музыкантаў.

Ад снежных гор Алатау калектыў аркестра прадоўжыць гастролі ва Узбекістане і Туркменіі. Выступіць у Ташкенце, Самаркандзе, Навai, Бухары, Чараджоу, Ашхабадзе, Краснаводску.

М. РУБІНШТЭЙН,
артыст народнага аркестра БССР.

АБМЕРКАВАННЕ ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ

Каля двух месяцаў у Дзяржаўным мастацкім музеі БССР экспанавалася рэспубліканская мастацкая выстаўка «50 год БССР і КПБ». Гэтая выстаўка прыцягнула да сябе вялікую ўвагу грамадскасці і з'явілася важнай падзеяй мастацкага жыцця Савецкай Беларусі. Яна яшчэ раз засведчыла, што беларускія мастакі паспяхова развіваюць традыцыі айчыннага рэалістычнага мастацтва, ствараюць змястоўныя, высокія па ўзроўні творчай культуры карціны і скульптуры, эстампы і творы дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Наша сучаснасць і слаўны гістарычны шлях роднага народа пад кіраўніцтвам партыі камуністаў — у цэнтры ўвагі беларускага выяўленчага мастацтва.

Пра ўсё гэта гаварылася на абмеркаванні выстаўкі, якое адбылося 11 лютага.

Пасля ўступнага слова старшыні праўлення Саюза мастакоў В. Грамыкі прысутныя на абмеркаванні праслухалі даклады мастацтвазнаўцаў Ул. Бойкі — пра жывапіс і графіку, І. Елатамцавай — пра скульптуру, В. Гаўрылава — пра дэкаратыўна-прыкладное мастацтва.

У спрэчках выступілі мастацтвазнаўца С. Міско, мастакі Л. Дударэнка, Л. Лейтман, Я. Зайцаў.

Вынікі абмеркавання падвёў намеснік міністра культуры БССР Ю. Міхневіч.

ПАКАЗВАЮЦЬ МАСТАКІ УКРАІНЫ

Перасоўная выстаўка выяўленчага мастацтва мастакоў Украіны адкрылася 11 лютага ў Мінску. У рэспубліканскім салон-магазіне і ў акруговым Доме афіцэраў прадстаўлена 140 твораў жывапісу, графікі і скульптуры.

— Наша выстаўка, — расказала карэспандэнту БелТА мастацтвазнаўца М. Туроўская, — знаходзіцца ў дарозе з дня яе нараджэння — з жніўня 1967 года. За гэты час з ёй пазнаёміліся жыхары Баку, Адэсы, Кішынёва, Ленінграда і Рыгі. А цяпер нас гасцінна сустрэла сталіца Беларусі, дзе на працягу месяца мы будзем знаёміць мінчан з выяўленчым мастацтвам Украіны. Пасля мае адбыцца сустрэча з працаўнікамі сталіцы нашай Радзімы — Масквы.

На выстаўцы прадстаўлены работы народнага мастака Украінскай ССР, члена-карэспандэнта Акадэміі мастацтваў СССР Т. Яблонскай, народнага мастака Украінскай ССР М. Глушчанкі, заслужанага дзеяча мастацтваў Украінскай ССР Я. Валабуева і іншых.

Выстаўку адкрыў старшыня праўлення Саюза мастакоў БССР В. Грамыка.

БЕЛТА.

НОВЫ НАРОДНЫ

За дасягнутыя творчыя поспехі ў развіцці харавога мастацтва і актыўную работу па культурнаму абслугоўванню і эстэтычнаму выхаванню працоўных і школьнікаў Міністэрства культуры Беларускай ССР прысвоіла самадзейнаму харавому калектыву настаўнікаў г. Брэста званне народнага.

□

Народны хор настаўнікаў г. Брэста працуе з 1961 года. Складаецца ён з настаўнікаў гарадскіх школ, выкладчыкаў спеваў, музычных работнікаў дзіцячых садоў.

За мінулы год хор шмат разоў выступаў перад грамадскасцю горада, воінамі Савецкай Арміі, выязджаў у калгасы і на прадпрыемствы. Калектыў з'яўляецца пастаянным удзельнікам гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх аглядаў і фестываляў самадзейнага мастацтва. Як пераможцу гэтых творчых спаборніцтваў хору неаднаразова прысуджалі дыпломы, граматы і каштоўныя падарункі. У апошнія гады мастацкі ўзровень выканання, творчае майстэрства настолькі ўзрасло, што хор поўнасцю перайшоў на акапэльнае выкананне твораў.

Зараз у рэпертуары калектыву шматгалосыя творы савецкіх кампазітараў, рускай і зарубежнай класікі.

Хор заваяваў вялікі аўтарытэт і любоў у слухачоў.

ЗАЛАТАЯ ВОСЕНЬ МАЙСТРА

ЮБІЛЕЙНЫ ВЕЧАР Я. ЦІКОЦКАГА

Музычная грамадскасць сталіцы рэспублікі адзначыла 75-годдзе з дня нараджэння і 50-годдзе творчай дзейнасці аднаго са старэйшых беларускіх кампазітараў — народнага артыста СССР, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі БССР Яўгена Карлавіча Цікоцкага. Гэтым датам быў прысвечаны творчы вечар, які адбыўся 10 лютага ў канцэртнай зале кансерваторыі.

Уступным словам вечар адкрыў народны артыст СССР І. Жыновіч. Ён адзначыў вялікую і плённую дзейнасць кампазітара, які ўнёс значны ўклад у развіццё беларускага музычнага мастацтва.

З дакладам аб творчым шляху Я. Цікоцкага выступіў народны артыст БССР А. Багатыроў.

Пачаўшы сваю творчасць у гады грамадзянскай вайны, Я. К. Цікоцкі ўзбагаціў музычную скарбніцу шэрагам опер, сімфоній, якія сталі ўжо шырока вядомымі. Яўген Карлавіч плённа працуе і зараз. Ён закончыў новую оперу «Заранка», якая расказвае аб станаўленні Савецкай улады ў Беларусі. Кампазітар рыхтуе рад твораў да 100-годдзя з дня нараджэння У. І. Леніна.

Юбіляра цёпла віталі міністр культуры БССР М. Мінковіч, сакратар ЦК ЛКСМБ А. Ваніцкі, ад Саюза кампазітараў СССР — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР кампазітар І. Любан. З прывітаннямі выступілі таксама прадстаўнікі творчых саюзаў рэспублікі, міністэрстваў і ведамстваў, кампазітарскіх арганізацый Украіны і Літвы.

На вечары прысутнічаў намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР Р. Кісялёў.

У заключэнне вечара адбыўся канцэрт з твораў юбіляра.

БЕЛТА.

Пераклічка сельскіх клубаў

ВЕЧАРЫ Ў ВЁСЦЫ БЛУЖА

ЗІМА ў вёсцы — самая спакойная пара. Мінула гарачае лета, адышла працавітая восень — работ восем. Цяпер селянін можа і аб сабе больш падумаць, аб сваёй душы, сваіх забавах і захапленнях. Карацей, зіма — самая спрыяльная пара для клубнай работы.

Быў светлы марозны дзень, калі я прыехаў у вёску Блужу. Заінелыя дрэвы ззялі сярэбраным убраннем. Тонкія бярозкі ў маладым парку здаваліся прывіднымі, а галінкі іх нібы крышталёнымі... Іду расчышчанай сцяжынкай праз парк да сельскага клуба і любуюся хараством беларускай зімы.

Гаспадыня клуба Ганна Яўгенаўна Заблоцкая, смуглявая, чарнавалосая, па-дзявочаму стройная жанчына, сустракае ветліва. Мы абыходзім яе ўладанні: даволі прасторнае фае, глядзельную залу, бібліятэку. У фае кінуліся ў вочы з густам афармленыя стэнды «Яны змагаліся за Радзіму», «Наш калгас «1-е мая» ў гэтым годзе», добра зробленыя партрэты заслужаных калгаснікаў — даніна павагі ветэранам працы.

У невялічкай чытальнай зале бібліятэкі — маляўнічыя стэнды «Ленін і цяпер жывей за ўсіх жывых», «Дзіцячыя і школьныя гады Ільіча», выстаўкі твораў правадыра.

Удзень у клубе было нямнога людзей. Крыху больш было ў бібліятэцы. Часцей за ўсё заходзілі памяняць кнігі дзеці, пенсіянеры.

Але вось кончыўся кароткі зімовы дзень. Пароблена ўся хатняя работа. Можна адпачыць. Ідуць блужаўцы ў клуб, гусцее гамана ў фае і зале...

...Трапяткое святло лучыны вырывае з цемры постаць старога ў доўгай палатнянай кашулі. Стары сядзіць на драўлянай лаве, чакае грамацея, каб той прачытаў ліст ад сына...

Так пачынаецца тэматычны вечар «Вёска мая родная». А якой яна была раней? Як жылі тут людзі? Чуйная цішыня стаіць у зале. Вось выступае старэйшы жыхар сяла Уладзімір Іванавіч Міклуш. Услед за ім просіць слова заслужаная калгасніца Юлія Пятроўча Варывончык.

— Было гэта даўно, я тады яшчэ ў дзеўках хадзіла. Ідзем неяк мы з поля, жыта жалі. А дзень такі гарачы — пот вочы выядае. Недалёка ад маёнтка была копанка, пан там заўсёды купаўся. Не вытрымалі мы — падышлі, каб крыху твар спаласнуць. Але не паспелі мо і па жменьцы вады кінуць на сябе, як прыбег аканом і прагнаў нас. А пан загадаў спусціць ваду, каб мужыцкім потам не пахла...

Нямала напісана і сказана аб цяжкім жыцці беларусаў да Кастрычніка, аб панскім прыгнёце. Але словы жанчыны, якая перажыла ўсё гэта, надоўга запомняцца вяскоўцам.

Пра жыццё пасля Кастрычніка, пра першыя калгасныя дні ўспамінаў першы вясковы трактарыст Іосіф Вікенцьевіч Мазалеўскі. Настаўнік Аркадзь Канстанцінавіч Заблоцкі расказаў аб працоўных поспехах калгаснікаў у гэтыя дні. Затым сцэнай авалодалі самадзейныя артысты. Гучаць даўнейшыя, народныя і сучасныя папулярныя песні, вясёлыя частушкі.

Такі вечар — не толькі добры адпачынак. Ён шмат дае розуму і сэрцу, знаёміць з гісторыяй роднага краю.

Шмат цікавых тэматычных вечароў праведзена ў Блужаўскім клубе. Вось назвы некаторых: «Аб самым блізкім і дарагім» — прысвечаны Леніну, «Чалавек — гэта гучыць горда», «Чым ты была, Беларусь мая родная?», «Расказвае каласок», «У сузор'і рэспублік свабодных» і іншыя.

Вось, напрыклад, што ўяўляў сабою тэматычны вечар «Расказвае каласок»... На сцэне вялізны, не просты, а чарадзейны колас. Да кожнага зярняці прымацавана кольца, тузане за адно ці другое вядучы — і перад вачыма гледачоў паўстае то сатырычная сцэнка «Люстэрка», якая высмейвае бракаробаў-механізатараў, то гучыць расказ аб падрыхтоўцы насення да сяўбы, то частушкі пра агранома ці брыгадзіра.

Запомніўся калгаснікам і тэматычны вечар «У сузор'і рэспублік свабодных», прысвечаны брацкай дружбе народаў СССР. Уступнае слова зрабіла загадчыца малочна-таварнай фермы Аліна Есіпёнак. А потым выконваліся песні і танцы розных народаў нашай краіны.

Ганна Яўгенаўна разумее, што сельскі клуб — гэта культурны цэнтр не толькі той вёскі, дзе ён знаходзіцца, але і суседніх вёсак і пасёлкаў. А іх у калгасе каля дзесятка. Ёсць некалькі брыгадных клубаў.

Усё гэта сфера ўплыву Ганны Заблоцкай. Часцяком заглядвае яна туды, параіць, як трэба аформіць плакат, правесці вечар пытанняў і адказаў. Так, нядаўна ў шостай брыгадзе, у вёсцы Бабы, адбыўся тэматычны вечар «Чалавек — гэта гучыць горда». Агітбрыгада сельскага клуба выступала ў многіх вёсках суседніх сельсаветаў, у раённым цэнтры. Летась яна дала больш трыццаці канцэртаў, некалькі разоў выступала ўжо і сёлета.

Чыімі ж рукамі ўсё робіцца? Пачнем з гаспадыні клуба. Ганна Яўгенаўна не мае спецыяльнай адукацыі. А вось вопыт, веды і, калі хочаце, талент культасветработніка, талент арганізатара ў яе ёсць. Некалькі год яна актыўна ўдзельнічала ў мастацкай самадзейнасці. Год назад ёй прапанавалі ўзначаліць клуб. Не адразу яна згадзілася. А калі ўжо ўзялася, то ўзялася з душой. І справы пайшлі добра. Таму што ёсць у Заблоцкай самая неабходная якасць культасветработніка — уменне працаваць з людзьмі, знаходзіць сярод іх дзесяткі памочнікаў, аматараў клубнай работы. Калі гэтай якасці няма ці яна не развіта, то нават дыпламаваны спецыяліст будзе дрэнным гаспадаром клуба. І дарма, што ён будзе хараша іграць на баяне, добра спяваць. У лепшым выпадку ў клубе будзе працаваць адзін які-небудзь гурток. Але ён г. зн. клуб, не стане сапраўдным асяродкам культуры, цэнтрам інтэлектуальнага жыцця вёскі.

З першых дзён сваёй дзейнасці Заблоцкая і абапіралася на актыў, на савет клуба. Узначаліў савет сакратар партбюро калгаса Аляксандр Сяргеевіч Мартынчык. Актыўна ўдзельнічае ў мастацкай самадзейнасці эканаміст Соня Навумчык — важак сельскай камсамоліі. Заблоцкая здолела ўгаварыць старых калгасніц хадзіць на рэпетыцыі хору. Ды і ўся сям'я Ганны Яўгенаўны выступае на сцэне: старэйшая дачка Алена, аграном, удзельнічае ў танцавальным гуртку, Наташа, піянерважатая, іграе на баяне, а васьмікласнік Аляксандр спявае ў хоры. Муж Аркадзь Канстанцінавіч, настаўнік, чытае лекцыі, праводзіць гутаркі.

Амаль кожны вечар у клубе штонебудзь праводзіцца: то рэпетыцыі гурткоў мастацкай самадзейнасці, то дыспут ці канферэнцыя чытачоў. Вельмі часта ідуць сюды людзі не дзеля «мерапрыемстваў», а каб пагутарыць аб жыцці, звычайных, надзённых справах. У клубе пакуль што няма тэлевізара. Але дзіўна — чалавек, у якога дома свеціцца блакітны экран, «выступаюць» сталічныя артысты, спяшаецца ў клуб, — каб пабыць на людзях, пагаварыць з імі аб міжнародных падзеях і вясковых навінах, паспрачацца аб вартасцях прачытанай кнігі.

І Ганна Яўгенаўна стараецца кожнаму знайсці занятак па душы. Вечарамі тут разгараюцца шахматныя і шашачныя баталіі, праводзяцца конкурсы-віктарыны.

Карацей кажучы, цікава вечарам у клубе. Але Заблоцкая не зусім задаволена. Доўга гаварылі мы з ёю аб сельскіх установах культуры, аб тым, як лепш уключыцца ў пераклічку сельскіх клубаў.

— Эх, каб нашым клубам ды больш утульнасці! Неяк засушылі мы свае мерапрыемствы. А ведаеце, аб чым я мару? Каб быў самавар у клубе. Не ўсміхайцеся... Запрасілі б мы, скажам, у госці Героя Савецкага Саюза альбо пісьменніка ці кампазітара. Пасядзелі б шчыранька за сталом. Тут жа самавар клякоча... Ведаеце, як бы душэўна ішла размова!..

Што ж, можа і варта было б мець самавар у клубе. Хаця, зрэшты, справа не ў ім. Галоўнае, каб заўжды жыла прага пошуку, новых форм і метадаў клубнай работы, каб часцей звярталіся да багатай скарбонкі народнага вопыту ў правядзенні святаў, ігрышчаў і г. д.

Шмат спраў у Ганны Яўгенаўны цяпер. У разгары перадвыбарная кампанія, трэба рыхтаваць новую канцэртную праграму. Ёсць яшчэ адна задума — арганізаваць свята праводзінаў зімы. Ды зрабіць так, каб гэта было сапраўды народнае гулянне: з катаннем на тройках, гарачымі блінамі, захапляючымі спаборніцтвамі, жартамі, народнымі песнямі.

Вузкая сцяжынка бяжыць раніцой праз малады парк да клуба. А познім вечарам, калі вяртаецца дамоў Ганна Яўгенаўна Заблоцкая, сцяжынка нагадвае шырокую, добра ўтаптаную дарогу. Значыць, многа людзей пабывалі ў сельскім асяродку культуры. І кожны з іх панёс нешта з сабою ў душы, даведаўся аб нечым цікавым, весела і карысна адпачыў...

Л. ЛЯВОНАЎ
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».
Пухавіцкі раён.

ДА НАШЫХ ЧЫТАЧОЎ

Пяты месяц ідзе Усесаюзны грамадскі агляд работы бібліятэк, прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна. Сёлета ў студзені пачалася другая Усесаюзная пераклічка сельскіх клубаў. Аб'яўлены ўсесаюзныя агляды паркаў і музеяў. Як праходзяць агляды і пераклічка? Якія новыя цікавыя формы культурна-масавай работы з'явіліся за гэты час? Якія перашкоды ў сваёй рабоце сустракаюць клубы, бібліятэкі, паркі, музеі? З якімі праблемамі сутыкаюцца?

Мы запрашаем работнікаў бібліятэк, клубаў, іншых культасветустаноў пісаць пра ўсё гэта ў нашу газету, дзяліцца сваімі думкамі, меркаваннямі, прапановамі.

НА БЛАКІТНЫМ ЭКРАНЕ

У АДЗІНАЙ СЯМ'І

«І я сёння горды, шчаслівы за нашу з'яднанасць, сям'ю, Радзіму да сэрца тулю, і сказ ёй прыношу зычлівы...» Гэтымі словамі народнага паэта Беларусі Якуба Коласа Беларускае тэлебачанне пачало 6-га лютага новы цыкл перадач «У адзінай сям'і», прысвечаны 100-годдзю з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. Гэтыя перадачы раскажуць пра літаратурныя і культурныя сувязі Беларусі з братнімі рэспублікамі Савецкага Саюза.

Першая перадача была прысвечана руска-беларускім літаратурным сувязям. Вырашаная ў форме тэлевізійнага «Літаратурнага тэатра», перадача расказала аб знаходжанні на Беларусі Дзяржавіна, Пушкіна, Кюхельбекера, Грыбаедава, Блока, пра перапіску Л. Талстога з беларускай сялянкай, пра ўплыў рускага рэвалюцыйна-дэмакратычнага руху на фарміраванне светапогляду К. Каліноўскага, пра дружбу Купалы з рускімі літаратарамі.

Самай цікавай была другая палова перадачы, у якой расказвалася аб развіцці ўзаемасувязей рускага і беларускага народаў у галіне культуры, мастацтва і літаратуры ў савецкі час. Тэлегледачы ўпершыню ўбачылі многія рэдкія фотаздымкі, якія сведчылі пра дружбу вядомых рускіх паэтаў, празаікаў і драматургаў з беларускімі літаратарамі, пра плённыя сяброўскія сустрэчы і сумесныя творчыя паездкі. Архіўныя рэдкія кінакадры расказалі пра даваенны пленум праўлення Саюза пісьменнікаў СССР, прысвечаны развіццю маладой савецкай паэзіі, які адбыўся ў 1936 годзе ў Мінску, пра ўдзел беларускіх пісьменнікаў у перадваеннай Дэкадзе беларускай літаратуры і мастацтва ў Маскве. У фрагментах хранікальных кінадакументаў былі паказаны некаторыя пасляваенныя сустрэчы рускіх і беларускіх пісьменнікаў у час дэкад і з'ездаў і іншыя эпізоды.

На студыі адбылася трактавая рэпетыцыя чарговай перадачы з новага цыкла. «Там, дзе Нёман цячэ» — так назвалі стваральнікі гэту перадачу, якая рыхтуецца сумесна Мінскай і Вільнюскай студыямі тэлебачання. Яна прысвечана літаратурным і культурным сувязям Беларусі з другім суседам — з братняй Літоўскай ССР і будзе транслявацца адначасова ў Літве і ў Беларусі.

У час гэтай перадачы адбудзецца непасрэднае ўключэнне па радыёрэлейнай лініі некалькіх рэпартажаў і выступленняў з Вільнюса. Яны раскажуць пра памятныя мясціны ў сталіцы братняй Літвы, звязаныя з рэвалюцыйнай дзейнасцю К. Каліноўскага, з жыццём і творчасцю Янкі Купалы і Якуба Коласа. Перадача пазнаёміць тэлегледачоў з абменам творчымі калектывамі і артыстамі, перакладамі твораў, з вершамі беларускіх паэтаў, прысвечанымі Літве, і творамі літоўскіх паэтаў, прысвечанымі Беларусі. Аб дружбе нашых літаратур раскажуць Максім Танк, Лідзія Арабей, Уладзімір Караткевіч, Адам Мальдзіс.

Галоўная рэдакцыя літаратурна-драматычных перадач Беларускага тэлебачання плануе на працягу года расказаць у 14 перадачах аб літаратурных і культурных узаемасувязях Беларусі з кожнай саюзнай рэспублікай. Асноўны напрамак у стварэнні гэтага цыкла — не інфармацыя і канстатацыя агульнавядомага, а даследаванне цікавага і малавядомага, адкрыццё новых старонак у летапісе непарушнай ленінскай дружбы народаў СССР.

Завершыцца гэты цыкл перадач у красавіку 1970 года вялікім тэлевізійным вечарам паэзіі, у якім прымуць удзел прадстаўнікі ўсіх рэспублік нашай краіны.

В. ПЯТРОВІЧ.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ!

За заслугі ў развіцці савецкага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння заслужаны артыст Беларускай ССР, акцёр Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага тэатра імя Я. Купалы Пекур Павел Аляксеевіч Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР узнагароджаны Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

ЛЮБОЎ І ПАШАНА НАРОДА

Споўнілася 200 гадоў з дня нараджэння вялікага рускага пісьменніка Івана Андрэевіча Крылова. Юбілей славутага байкапісца ўрачыста адзначыла і грамадскасць нашай рэспублікі.

11 лютага ў памяшканні Беларускага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы адбыўся агульнагарадскі вечар, прысвечаны 200-годдзю з дня нараджэння геніяльнага паэта-сатырыка.

Залу тэатра запоўнілі рабочыя прадпрыемстваў горада, прадстаўнікі грамадскіх арганізацый, работнікі культуры і мастацтва, пісьменнікі, студэнцкая моладзь і школьнікі.

У прэзідыуме вечара — сакратар ЦК КПБ С. Пілатовіч, намеснік старшыні Савета Міністраў БССР Р. Кісялёў, першы сакратар праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім Танк, загадчык аддзела культуры ЦК КПБ С. Марцалеў, міністр культуры БССР М. Мінковіч, народны пісьменнік Беларусі Кандрат Крапіва, пісьменнікі Іван Шамякін, Аляксей Кулакоўскі і інш.

Вечар адкрыў уступным словам Кандрат Крапіва. Гаворачы пра творчасць вялікага байкапісца прамоўца падкрэсліў тую ўсенародную любоў і пашану, якімі карыстаецца імя і спадчына І. А. Крылова, адзначыў уплыў выдатнага сатырыка-байкапісца на беларускую літаратуру і сатыру ў прыватнасці. У канцы свайго выступлення Кандрат Крапіва сказаў:

— Разам з усімі савецкімі людзьмі працоўныя Беларусі выказваюць сёння сваю любоў і пашану да геніяльнага байкапісца Івана Андрэевіча Крылова, удзячныя яму за цудоўныя творы, якія ён падараваў чалавецтву.

Даклад аб жыцці і творчасці І. А. Крылова зрабіў на вечары літаратуразнаўца Янка Казека.

Пасля слова атрымалі паэты-сатырыкі. Эдуард Валасевіч, Міхась Скрыпка і Станіслаў Шушкевіч прачыталі байкі І. А. Крылова ў сваіх перакладах на беларускую мову, а таксама ўласныя сатырычныя творы.

Вечар закончыўся вялікім канцэртам майстроў мастацтва рэспублікі. Артыст Белдзяржфілармоніі Р. Пятрэнка прачытаў некалькі баек І. А. Крылова і творы беларускіх сатырыкаў. Харэаграфічную сцэнку на тэму байкі І. А. Крылова «Варона і Лісіца» паказалі артысты А. Волчак і В. Цярэшчанка. Байкі І. А. Крылова, а таксама К. Крапівы і У. Корбана прачытала артыстка Белдзяржфілармоніі Г. Рыжкова. Пантамімічную сцэну на тэмы баек І. А. Крылова паказалі І. Ламакіна і А. Юданаў.

У канцэрце прынялі ўдзел таксама народная артыстка СССР Т. Ніжнікава, народныя артысты рэспублікі Н. Давідзенка і С. Талкачоў, заслужаныя артысты БССР А. Астрамецкі, Л. Гарэлік, Т. Міянсарава і інш.

□

У адным з цэхаў паліграфічнага камбіната імя Якуба Коласа з'явіліся вялікія карыкатуры, зробленыя на тэмы баек І. А. Крылова мастакамі часопіса «Вожык». Тут жа і адбыўся вечар, прысвечаны 200-годдзю з дня нараджэння вялікага рускага байкапісца.

На вечар прыйшлі супрацоўнікі часопіса «Вожык» і пісьменнікі-гумарысты — творчы актыў часопіса.

Аб І. А. Крылове, яго ўплыве на беларускую літаратуру гаварыў член юбілейнай камісіі пісьменнік Павел Кавалёў. Потым прачыталі свае творы Анатоль Астрэйка, Леанід Прокша, Васіль Маеўскі, Міхась Пянкрат, Іван Сіпакоў, Эдуард Валасевіч, Міхась Скрыпка.

Намеснік галоўнага рэдактара часопіса «Вожык» Янаў Герцовіч і галоўны мастак Аскольд Чуркін расказалі прысутным аб рабоце рэдакцыі, аб яе сувязі з чытачамі. Прысутныя цёпла сустрэлі беларускіх гумарыстаў і сатырыкаў.

ЛЮДЗІ ЦІКАВАГА ЛЁСУ

З КАГОРТЫ КАРЧАГІНЦАЎ

НАШ ЗЯМЛЯК ПЯТРО КАРПУК — АДЗІН З ПРАТАТЫПАЎ ГЕРОЯЎ РАМАНА М. АСТРОЎСКАГА

ЧАЛАВЕК, які назваў сябе баявым сябрам герояў рамана «Як гартавалася сталь», скруціў цыгарку, загадкава ўсміхнуўся, нібы пытаючы: «Што, не верыце?». Потым зняў з палічкі томік М. Астроўскага са шматлікімі закладкамі і падкрэсленымі алоўкам радкамі:

— Памятаеце, у рамане ёсць кампалка Пузырэўскі? Ну, дык гэта сапраўднае прозвішча нашага камандзіра Аляксандра Іванавіча. Я ў яго ў разведроце служыў стралком-кулямётчыкам. Як кажуць, агонь, ваду і медныя трубы прайшоў.

— Значыць, у нейкай меры і вы герой кнігі? — вырвалася ў мяне.

— Як хочаце лічыце, — адказаў Пётр Сямёнавіч. Ён дастаў з папкі пісьмы сястры пісьменніка, дырэктара Дзяржаўнага музея імя М. Астроўскага — Е. Астроўскай, у адным з якіх яна паведамляла, што А. І. Пузырэўскі доўгі час працаваў начальнікам палітаддзела Днепрапятроўскага абласнога зямельнага ўпраўлення і памёр у 1938 годзе. У Пятра Сямёнавіча захавалася і пажоўклая ад часу паперка, падпісаная кампалкай: «П. С. Карпук у 1920 годзе знаходзіўся ў 1-м батальёне 556-га стралковага палка 55-й асобай брыгады імя Пятроўскага на пасадзе кулямётчыка».

І яшчэ адзін цікавы дакумент ёсць у Пятра Сямёнавіча — архіўная копія пісьма былога камісара палка Бойкі на імя дырэктара Харкаўскага веласавода імя Г. І. Пятроўскага: «У бытнасць маю камісарам кавалерыйскага палка ў перыяд грамадзянскай вайны тав. Карпук быў стралком-кулямётчыкам. Меў раненне, і зараз яму патрэбны сродкі перасоўвання. Прашу Вашага распараджэння выдаць тав. Карпуку веласіпед з Вашага завода па наяўным кошце. Упаўнаважаны Народнага Камісарыята сувязі СССР пры СНК УССР Бойка. 1935 год».

— І вы купілі тады веласіпед? — цікаўлюся я.

— А як жа! Пакуль давёў яго да станцыі, разоў дваццаць мяне спынялі: «Прадай!». Тады гэта была вельмі дэфіцытная машына.

... Гудзе за вокнамі сцюжа, на печы мурлыча кот. З пажоўклага фота ў рамцы пазірае на нас бязвусы, апяразаны папругамі беларускі юнак з шабляй у руках — Пецька Карпук. І ў думках я пераношуся ў далёкія ўкраінскія стэпы, чую звон шабель, перастук кулямётаў і праступджаны кліч Паўкі Карчагіна: «Рубай гадаў!»

Пётр Сямёнавіч расказвае пра сябе. Нарадзіўся і вырас на Брэстчыне. У шаснаццатым годзе да іх вёскі падышоў фронт, сям'і загадалі эвакуіравацца. Заехалі аж у горад Ліўны на Арлоўшчыну. Шаснаццацігадовы хлапчук жабраваў па вёсках, мыў посуд у тракцірах. Аднойчы з торбай акрайцаў вярнуўся дамоў. Вясёлы, як ніколі, бацька расказаў, што ў Петраградзе перамагла рэвалюцыя. Хутка можна будзе падацца ў родную вёску, бо Ленін выдаў Дэкрэт аб міры.

Бацька неўзабаве паступіў у чыгуначны чырвонагвардзейскі атрад, а потым яго назначылі памочнікам начальніка Лівенскай міліцыі па продразвёрстцы. Сямён Паўлавіч ездзіў па валасцях і забіраў у кулакоў лішкі хлеба. Вяртаўся аброслы, стомлены, ад яго пахла ружэйным маслам, порахам і палыном. А калі ў другі раз вярнуўся з дальняй паездкі, сына не застаў дома.

— І ён запісаўся добраахвотнікам, — сказала жонка, выціраючы слёзы.

— А ты не плач, не малы ўжо,—супакоіў жонку Сямён Паўлавіч.—Цяпер такі час, што ўсім трэба бараніць нашу ўладу.

Болей Пецька не бачыў бацькі. 14 жніўня 1918 года Арлоўскі губвыканком атрымаў паведамленне аб тым, што ў Лівенскім павеце эсэры рыхтуюць мяцеж, стварылі пяць узброеных атрадаў. Туды ў спешным парадку былі накіраваны член губеранскага камітэта РКП(б), тав. Бураў і член губвыканкома тав. Пераслаўскі з 49 чырвонымі байцамі. Разам з супрацоўнікамі Лівенскай Надзвычайнай камісіі яны занялі ўсе выхады з горада, перакрылі дарогі.

Але сілы былі няроўныя. Падтрыманыя васьмю кулямётамі, эсэры атакавалі Ліўны, а з тылу ўдарылі кулацкія банды. Вуліцы горада сталі месцам крывавай і жорсткай расправы над узятымі ў палон камуністамі, чырвонаармейцамі, актывістамі. Сямёна Паўлавіча пазналі—«Гэта той, што хлеб ад нас забіраў!» Яго жывым закапалі ў зямлю...

Над магілай бацькі Пётр Сямёнавіч даў клятву: пакуль сэрца б'ецца ў грудзях—не шкадаваць ні сіл, ні жыцця для перамогі справы Леніна.

Віхура грамадзянскай вайны падхапіла і панесла яго па ўкраінскіх стэпах, па станіцах і хутарах Дона. У маі дваццатага года ён трапіў у 556-ы стралковы полк да А. І. Пузырэўскага.

...Ноч. Батальён чырвоных байцоў адпачывае ў вёсцы Альхаватка. А з усіх бакоў паўзуць, нібы вужакі, бандыты. На досвітку запляскалася вогненнымі сполахамі неба над вёскай, шуганула полымя над будынкам сельвыканкома. Акружаны з усіх бакоў, батальён быў разбіты, уцалела некалькі чалавек. Пётр Сямёнавіч, паранены, дапоўз да Данца, пераплыў на другі бераг. Дзень прасядзеў у чароце, а вечарам пайшоў шукаць сваіх. На ўскраіне ляска ўбачыў лагер махноўцаў. Ля дарогі тачанка, на ёй храпе кулямётчык.

Рашэнне ў Пятра Сямёнавіча саспела імгненна. З-за пояса махноўца ён выхапіў кінжал. Бандыт так і не прачнуўся. Міг—і Карпук у тачанцы, ударыў па конях... Вечарам Пётр Сямёнавіч ужо быў у Чырвоным Лімане, дзе стаяў полк, здаў тачанку з новенькім «максімам».

І вось разведатрад і Пётр Карпук з ім налятаюць на штаб махноўцаў. Пётр ва ўпор страляе праз акно ў кудлатага верхавода. Махно хапаецца за плячо: «Дагнаць! Перастраляю, калі не даставіце мне яго жывым!»

Але хто мог тады дагнаць Пецьку Карпука, ліхога джыгіта палка! Неўзабаве палонны махновец пацвердзіў, што сапраўды ў часе налёту Махно быў паранены—«бацька ад злосці кусаў кіпці, а ў вартавых усю абойму з маўзера выпусціў». Камісар палка Крамер за смелы ўчынак прадставіў Пятра Сямёнавіча да ўзнагароды: перад строем палка яму ўручылі чырвоныя кавалерыйскія штаны—знак высокай павагі да мужнасці байца (у вёсцы Вялешына старыя памятаюць, як пасля дэмабілізацыі Петр Сямёнавіч гадоў пяць з форсам насіў тыя штаны).

Пасля грамадзянскай ён застаўся на Капыльшчыне, служыў яшчэ трохі на 14-й пагранзаставе паблізу станцыі Цімкавічы. У дваццатыя гады быў першым кінамеханікам у раёне, выязджаў па загадзе начальніка пагранзаставы ў аддаленыя глухія вёсачкі, дзе яшчэ часам хаваліся недабітыя рэшткі розных банд, вёў разведку.

У 1924 годзе, калі Пётр Сямёнавіч быў старшым аперупаўнаважаным галоўнага ўпраўлення пагранахловы пры саўгасе імя Дзяржынскага, ноччу туды ўварвалася банда нейкага Шумскага. Запалалі грамадскія будынкі... Бандыты, зрабіўшы сваю гнюсную справу, зніклі. Ад сялян Пётр Сямёнавіч даведаўся, што Шумскі і яго дванаццаць паплечнікаў хаваюцца дзесьці паблізу вёскі Аборкі. Захапіўшы вінтоўку і наган, пайшоў туды. Звесткі пацвердзіліся: бандыты адпачывалі ў хаце мясцовага кулака. Адважны чэкіст рашыў дзейнічаць, не чакаючы падмогі з пагранзаставы. Залёгшы за катламі (калісьці мясцовы пан збіраўся адкрыць лазню), ён адкрыў агонь па бандытах. Аднаго застрэліў, дваіх параніў, а астатніх абяззброілі падаспеўшыя пагранічнікі.

Мяне зацікавіла культасветніцкая дзейнасць Пятра Сямёнавіча ў тыя гады, калі ён лічыўся першым «кіншчыкам» у раёне.

— У 1925 годзе дырэктар саўгаса сказаў—едзь на курсы кінамеханікаў у Мінск. Я і паехаў—цікава! Праз тры месяцы вярнуўся з новенькай перасоўкай. Далі мне каня, хлопца ў дапамогу. «Анчыхрыста Карпук прывёз»,— гаварылі старыя бабкі. Кіно было нямое, але паглядзець карціну людзі збіраліся нават з самых далёкіх вёсак. Абслугоўваў я тады каля дваццаці вёсак і пагранзаставу. З лепшых фільмаў памятаю «Чырвоныя д'ябаляты», «Грышка-свінапас», «Браняносец «Пацёмкін», «Маці». Чатыры гады быў кіншчыкам. У 1929 мяне ў партыю прынялі...

...За баявыя заслугі ў гады грамадзянскай вайны напярэдадні 50-годдзя Вялікага Кастрычніка Пятру Сямёнавічу ўручылі медаль «За адвагу».

Цяпер ён на пенсіі. Аднавяскоўцы часта бачаць у яго хаце былых саслужыўцаў па 556-ым палку—Канстанціна Юшкевіча з вёскі Слабада-Кучынка і Антося Дзяковіча з Сасноўкі. Заходзяць яны праведаць земляка, падзяліцца навінамі, успомніць баявую маладосць. І тады Пётр Сямёнавіч знімае з паліцы томік М. Астроўскага, чытае ўслых любімыя старонкі. Усе трое густа дымяць самакруткамі і неўпрыкметку выціраюць куточкі вачэй. На іх пасівелыя галовы дзёрзка пазірае са сцяны бязвусы юнак з агаленай шашкай у руках...

М. КУТНЯВЕЦКІ.

Капыльскі раён,
в. Вялешына.

НАШЫ майстры МАСТАЦТВА

УСЕ РОЛІ— ЛЮБІМЫЯ

УПЕРШЫНЮ я трапіла ў сапраўдны тэатр у верасні трыццаць пятага года. Першы БДТ іграў «Недарасля». Мітрафанушкам быў на сцэне артыст Павел Пекур. Помню, што я адразу ж пазнала гэтага Мітрафанушку — ён быў якраз такім, якім мы яго ўяўлялі, калі «праходзілі» Фанвізіна ў школе, калі давалі гэтую мянушку сваім аднакласнікам-гультаям, адказвалі на ўроках настаўнікам нешта накшт «адмоўных вобразаў у камедыі»... Праз многа гадоў у музеі тэатра мне трапіла фатаграфія: сцэна з таго «Недарасля». І я зразумела, чаму сярод усіх дзеючых асоб на мяне, школьніцу, больш за ўсё ўздзейнічаў сваёй праўдай Мітрафанушка,—астатнія персанажы былі занадта карыкатурнымі, нават шаржыраванымі. Пекураўскі Мітрафанушка быў вельмі натуральным і ў той жа час надзвычай яркім сцэнічным партрэтам.

Гэтыя якасці таленту—натуральнасць і вострая тэатральная форма ў характарыстыцы герояў—уласцівыя таленту Паўла Аляксеевіча Пекура.

У гэтыя дні наш тэатр часта дае спектакль «Гросмайстарскі бал». Артыст П. Пекур выступае ў ролі... артыста Навера-Кавальскага. А гэта заўсёды бывае вельмі складана—пісьменніку паказваць у мастацкім творы пісьменніка, а акцёру іграць на сцэне ролю акцёра. Ёсць у гэтым нешта незвычайнае, *прафесіянальна-адказнае*. І трэба сказаць, што Навер-Кавальскі ўспрымаецца ў спектаклі жывым і пераканаўчым вобразам.

Вось ён прынёс з магазіна свайму юнаму суседу па кватэры малако. Нейкія непаўторныя інтанацыі чуюцца ў голасе П. Пекура, калі ён з дакорам і прыхаванай ласкай гаворыць хлопцу: «Ваша мама прасіла, каб вы кожны дзень пілі малако». Раптам ён заўважае, што юнак нечым усхваляваны. Пачынаецца тактоўная, далікатная разведка—што гэтага маладога чалавека, які нічога яшчэ не разумее ў жыцці, выбіла з сядла? А тут яшчэ прыходзіць дзяўчына. Артыст Навер-Кавальскі не ўмее быць негалантным з жанчынай. І ўсё ж яго самога трывожыць незвычайнае здарэнне ў кватэры—да халасцяка прыйшла дзяўчына... А можа, гэта каханне? Тады... Твар у яго разгублены, голас няпэўны. А потым ён жа выпадкова робіцца сведкам скандалу паміж маладым суседам і яго сябрам. Зноў П. Пекур здзіўляе нас такой кранальнай інтанацыяй воклічу: «Не смейце! Што вы робіце?.. Калі вы пачнеце яшчэ раз біцца, вы будзеце мець справу са мной!» І ён пальцам тыцкае сабе ў грудзі—Геркулес дый годзе!

З драбніц вось такіх знаходак і дэталяў у сцэнічных паводзінах збірае П. Пекур характар персанажа. Бывае, я гляджу, як ён рэпеціруе, сачу за ім на спектаклях—і вельмі часта чамусьці ўспамінаецца тая залатая ружа, аб якой з трапяткім пачуццём пісаў К. Паустоўскі. Артыст бывае дакладным у сваіх пошуках, ашчадным у выбары сцэнічных фарбаў, стрыманым у праяўленні тэмпераменту. Гэта вельмі напружаная праца. Мяркуйце самі—за трыццаць сем гадоў у тэатры Павел Аляксеевіч сыграў 116 роляў, сярод якіх былі і галоўныя дзеючыя асобы драм і камедый, эпізадычныя персанажы, характары самыя разнастайныя. Мушу папярэдзіць, што ён з тых артыстаў, якія не вельмі любяць, калі пра іх гавораць: добра і г р а е. Не, ён так абмалёўвае вобраз, што пра ігру гаварыць цяжка,—артыст жыве жыццём свайго героя. Для гэтага яму трэба захапіцца літаратурным вобразам, учытацца ў тэкст і разгадаць падтэкст ролі, зразумець матывы ўчынкаў і слоў, імкненняў і мар... Павел Аляксеевіч у сэнсе акцёрскага майстэрства—сапраўдны купалавец, якому вельмі дарагія прынцыпы мастацтва, уласцівыя тэатру, што стаў для яго родным домам.

Успамінаю, якім ён быў няўрымслівым і парывістым Пецем Верхаводкам у спектаклі «Гэта было ў Мінску». Колькі разоў бачыла яго—маладым, бясстрашным, гатовым ахвяраваць жыццём—і заўсёды ў мяне было такое адчуванне, быццам гэты артыст сапраўды ўрываўся на сцэну не з-за куліс, а проста з мінскай вуліцы, ашукаўшы патрульных. Думалася, што гэта, мабыць ад таго, што ў гэтай ролі індывідуальнасць артыста ў пэўнай меры супадала з характарам персанажа п'есы. Не, на такое здатны толькі патрабавальны мастак. Дасягнуць у ролі гранічнай натуральнасці, калі ты, глядач, ужо не можаш адрозніць, дзе канчаецца артыст і дзе пачынаецца герой,—вось задача, якую заўсёды ставіць перад сабой Павел Аляксеевіч.

Мы, людзі тэатра, ведаем, што запас жыццёвых уражанняў—гэта вельмі каштоўная скарбніца для творчасці артыста. І, трэба сказаць, жыццё дало П. Пекуру нямала таго, з чаго можна «ляпіць» разнастайныя персанажы.

Ён нарадзіўся ў Вільнюсе шэсцьдзесят гадоў назад. Вельмі рана застаўся без бацькоў і выхоўваўся ў дзіцячым доме аж у Адэсе. Горад мора, горад сонца, горад стракатага натоўпу—гэта ж не жартачкі для будучага артыста. Паша азартна гуляў у футбол і баскетбол за каманды «Сірэна-метал». («Дрэнная была каманда, але зухаватая»,—смяецца Павел Аляксеевіч, калі я «гартаю» гэтыя старонкі яго біяграфіі). Таму не дзіўна, што і цяпер у артыста з кішэні часам выглядае свежы нумар спартыўнай газеты. У Мінску юнак працаваў спачатку качагарам на заводзе. Трапіў у гурток самадзейнасці клуба «Харчавік», а потым...

— Потым я скончыў без адрыву ад вытворчасці драматычныя курсы і 22 кастрычніка трыццаць другога года быў залічаны ў трупу Першага БДТ.

Зразумела, нельга прамалінейна звязваць творчасць акцёра з яго біяграфіяй. Аднак у шматлікіх ролях, якія выконваў Павел Аляксеевіч, у большай або меншай ступені ўсё ж адбівалася яго юнацтва, нешта чэрпаў ён са сваёй эмацыянальнай памяці, свайго роздуму аб тым, што бачыў і перажыў некалі. Гэта датычыцца такіх вобразаў, як Даніла Дрыль у «Партызанах», Ваня Земнухоў у «Маладой гвардыі», Глоба ў «Рускіх людзях», Корань у «Канстанціне Заслонаве» або той жа Пеця Верхаводка.

Пытаюся ў яго пра любімую ролю. Павел Аляксеевіч адказвае так, што я і не ведаю, як пра гэта пісаць: аказваецца, выбраць любімую яму цяжка, бо кожная—гэта захапленне і праца, пошук і рэпетыцыі, рэпетыцыі... «А гэта ж—маё жыццё»,—гаворыць ён. У адной ролі яго вітаюць гледачы і высока ацэньвае крытыка, у другой—нібы не заўважаюць увогуле. А для яго ўсе яны важныя і патрэбныя.

— Не, пачакайце, помніцца—я вельмі любіў выходзіць на сцэну ў спектаклі «Фронт». У вайну было. Я іграў ролю Астапенкі—дужа падабаўся мне гэты хлопец,—нечакана ўдакладняе ён.

А Дармідонт ў «Апошнім каханні»?

Павел Аляксеевіч усміхаецца. Відаць, і Дармідонт— з любімых ім вобразаў. І так, мабыць, можна перабраць увесь яго рэпертуар, і ён будзе з непаўторнай сваёй, пекураўскай, усмешкай успамінаць, як трывожна радавала яго кожнае выступленне ў ролі, напрыклад, Меркуцыо ў «Рамео і Джульеце» або Крогстада ў «Норы»...

Колькі з'едлівай іроніі было ў пекураўскім Меркуцыо, калі ён з усмешкай моцнага чалавека глядзеў на ўсіх гэтых напышлівых феадалаў, дурняў у камзолах! Незабыўная цішыня стаяла ў тэатры, калі Пекур прыцішаным голасам з гнуткімі пераліваммі эмоцый вымаўляў маналог аб каралеве Маб: «... Штоночы раз'язджае Маб. Як па мазгах любоўніка праедзе—любоў яму прысніцца; па каленях вяльмож—паклоны сняцца; па руках суддзі—яму адразу ўзятка сніцца; па вуснах дам—дык сняцца пацалункі... А то яшчэ па шыі па салдацкай пракоціцца—і бачыць ён разню, вайну, клінкі іспанскія, засады і кубкі ў паўаршына глыбінёй...» Акцёр ствараў вобраз удумлівага і адкрытага рыцара праўды, эпікурэйца, якому дарагія ўсе радасці здаровага жыцця, і яго сарказм быў зброяй супраць зла. Меркуцыо гіне — і зала з вялікім смуткам успрымала смерць адданага сябра Рамео, героя, які заваёўваў усе сімпатыі гледачоў.

Наадварот, у знешне прыстойным Крогстадзе ўгадвалася злая натура помслівага чалавека. Ён пануры і прагны ў выкананні П. Пекура — такім зрабіла яго жыццё. Псіхалагічна гэта было абгрунтавана акцёрам у кожным жэсце і кожным слове.

Як бачыце, я называю ролі—не галоўныя ў п'есах. А кожны ж глядач, які ведае «Рамео і Джульету» і «Нору» ў пастаноўцы купалаўцаў, скажа, што тыя сцэны, дзе «слова браў» П. Пекур, яго героі здаваліся галоўнымі, першымі, тымі, дзеля якіх і пісалася драма. Праўда, гэтаму акцёру вельмі ўласціва пачуццё ансамбля. Як толькі ён адчуе, што выбух яго тэмпераменту або працяглая паўза з красамоўным падтэкстам пачынае парушаць межы інтарэсаў усяго спектакля, артыст адыходзіць у цень. Іграць з ім любяць і ветэраны Акадэмічнага тэатра, і моладзь. Павел Аляксеевіч паводзіць сябе ў мастацтве як удумлівы і натхнёны артыст, для якога кожны спектакль—гэта нібы кніга, што ажывае перад залай. І ён разам з калегамі клапоціцца, каб гэтая кніга чыталася з цікавасцю і карысцю тымі, хто запаўняе партэр і блаконы.

Я сказала б, што часамі П. Пекур бывае нават празмерна сціплы. Не, сярод сваіх равеснікаў ён трымаецца як роўны сярод роўных, а вось на фоне шумлівай моладзі, здараецца, выглядае знарок прыцішаным, не хоча, каб яго «заўважалі». Тым даражэй для мастацтва тое добрае і плённае, што дае ён свайму тэатру,—акцёр надзвычай праўдзівы ў кожным руху і кожным подыху.

Галіна УЛАДАМІРСКАЯ.

ЭНТУЗІЯЗМ— СПАДАРОЖНІК ПОСПЕХУ

«КАВАЛЬ-ВАЯВОДА» Е. МІРОВІЧА НА СЦЭНЕ НАРОДНАГА ТЭАТРА ПАЛАЦА ПРАФСАЮЗАЎ У МІНСКУ

Удзельнікі гэтага спектакля літаральна выкройваюць са свайго часу гадзіны на рэпетыцыі. Абставіны далёка не заўсёды спрыяюць іх захапленню, але мастацтва вабіць, прыносіць радасць. Радасць паглыблення ў свет літаратуры і тэатра, жаданне зразумець чалавека, вобраз якога ствараецца на сцэне, разгадаць «сакрэты» артыстычнага майстэрства, далучыцца да навуковых высноў «сістэмы Станіслаўскага» — усё гэта вядзе аматараў сюды, у калектыў народнага... Адданасць самадзейных артыстаў мастацтву здзіўляе і, разам з тым, успрымаецца як заканамерная з'ява жыцця.

Работа ў народным тэатры патрабуе ведаў і ўмельства, як і на прафесіянальнай сцэне. Больш таго. У самадзейным мастацтве існуюць цяжкасці, якіх няма ў прафесіянальным: неспрактыкаванасць акцёраў-аматараў, «цякучасць» іх саставу, тэхнічна-манціровачная абмежаванасць... І хоць гэты драматычны калектыў працуе ў цудоўным Палацы культуры, на вялікай сцэне, яго работа вельмі цяжкая і складаная. Тым не менш калектыў даказаў ужо, што ўмее пераадольваць перашкоды. Пастаўленыя тут п'есы «Суд» У. Галубка, «У купальскую ноч» М. Чарота, «Любоў, Надзея, Вера» П. Васілеўскага, «Світанне над Нараччу» А. Карнеева, «Чаму ўсміхаліся зоркі» А. Карнейчука, «Інтэрвенцыя» Л. Славіна, «Васа Жалязнова» і «Дасцігаеў і іншыя» М. Горкага, маленькія трагедыі Пушкіна і многія іншыя спектаклі — усё гэта сведчанне добрага густу, паслядоўнай, па-грамадзянску вельмі карыснай дзейнасці ўсяго калектыву. Рэжысёр К. Кулакоў умее збіраць вакол пастаноўкі яркія творчыя сілы. Гаворачы ж пра пастаноўку «Каваля-Ваяводы», нельга абмінуць плённай працы яшчэ і кіраўніка хору У. Журовіча, кіраўніка танцавальнай групы А. Нікалаевай, мастака-дэкаратара М. Кургановіч. Асабліва хочацца адзначыць таленавітую музыку Ю. Семянякі, які ўзбагаціў спектакль цудоўнымі народнымі спевамі і танцамі.

«Каваль-Ваявода» стаў спектаклем, які хацелася б назваць святам самадзейнага мастацтва.

У забытай камедыі Еўсцігнея Міровіча «Каваль-Ваявода» ёсць многа такога, што мае цікавасць і для сённяшняга гледача. Шчодра і вынаходліва тут скарыстаны народны гумар — ён і ў сюжэтнай распрацоўцы, і ў яркіх рэпліках дзеючых асоб, і ў агульнай атмасферы твора. Міжволі ўспамінаеш афарызм аб тым, што чалавецтва расстаецца са сваім мінулым, высмейваючы ў ім усё, вартае таго смеху.

Першая станоўчая якасць спектакля ў народным тэатры Палаца прафсаюзаў у тым, што калектыў і пастаноўшчык К. Кулакоў захавалі камедыйны дух літаратурнай першакрыніцы, гумарыстычную афарбоўку вобразаў і падзей, якую даў ім Е. Міровіч. Цікава глядзіцца не вельмі ўжо складаная гісторыя аб тым, як у некаторым царстве захварэў Ваявода, а вылечыць яго мог толькі Блазен, які згаджаецца зрабіць гэта за вялікі кошт — улада потым павінна перайсці да яго, да Блазна...

З добрай выдумкай, сцэнічна ярка іграюць гэта на сцэне самадзейныя артысты. Яны захапляюцца імклівым рытмам, адчуваюць сакавітасць мовы, лепяць характары персанажаў такімі, якімі іх бачыў аўтар. Тыя з іх, каму выпадае выступаць у так званых «станоўчых ролях», перадаюць кемлівасць і адвагу сваіх герояў; «адмоўныя» пададзены ў востра гумарыстычных танах. Усё гэта—на фоне маляўнічых дэкарацый, у суправаджэнні меладычнай музыкі, ды яшчэ разам з багатай харэаграфіяй стварае своеасаблівы настрой на сцэне і ў глядзельнай зале. Захапляюць масавыя народныя сцэны, пастаўленыя дружным, зладжаным ансамблем з творчым гарэннем і імпэтам.

Сярод дзеючых асоб выдзяляецца Блазен у выкананні слесара аднаго з мінскіх заводаў І. Шпілеўскага. Блазен у пэўнай меры фігура сімвалічная і ў той жа час — вельмі зямная. Ён—рухаючая сіла, якая штурхае дзею, арганізоўвае сцэнічныя калізіі. І гэта па-акцёрску добра зразумеў І. Шпілеўскі. У сваім эмацыянальна насычаным выкананні і цікавым пластычным малюнку ролі ён умела перадае характэрныя рухі блазнаў, іх тыповыя рысы. Уласцівыя блазнам скачкі і грымасы нібыта ўзяты са старажытных малюнкаў і гравюр. Мне, які добра помніць спектакль Першага Беларускага дзяржаўнага тэатра, выкананне ролі Блазна І. Шпілеўскім нагадвае стыль і манеру У. І. Уладамірскага, які ў дваццатых гадах выдатна іграў гэтую ролю ў спектаклі, пастаўленым самім Е. Міровічам.

На добрай творчай вышыні і выкананне акцёрам-аматарам загадчыкам сталовай політэхнічнага інстытута І. Даўгіх ролі Каваля. Яго вобраз вельмі прывабны. Каваль напоўнены ўнутранай сілай і верай у сваю перавагу над панамі. Казачны асілак, ён спакойна, нават дрымотна ходзіць ля свайго кавадла, гне падковы, адбівае косы і сярпы. Але вось ён прачнуўся ў ваяводаўскіх палацах, адчуў сваю дужасць, і народ упэўнены, што з такім ваяводай ён знойдзе дарогу да волі.

Такім чынам, немалая вартасць спектакля, мне думаецца, у тым, што станоўчыя сілы ў ім паказаны пераканаўча і цікава. На жаль, не скажаш таго пра адмоўныя персанажы. Ваявода ў выкананні выкладчыка будаўнічага тэхнікума Ю. Марцынкевіча атрымаўся невыразны. Цяжка паверыць, што перад ім трапечуць яго дазорцы і падданыя. Вядома, не абавязкова крычаць і ярыцца, можна перадаць сілу ўлады і ўнутраным тэмпераментам, на «ціхай жорсткасці», але акцёру гэта трэба шукаць і выпрацоўваць у сабе. І не толькі яму — недастаткова выразныя і дазорцы Ваяводы. Тут таксама пераважаюць аднастайныя акцёрскія і рэжысёрскія фарбы. Скажам, В. Жукоўскі вельмі мала нагадвае шарлатана-доктара пры ваяводзе. У гэтым персанажы варта было б шукаць нават знешнія больш яркія характэрныя рысы махляра-эскулапа, панскага прыжывалы.

Не скажу, што ў выканаўцаў роляў Доктара або дазорцаў Ваяводы студэнта Я. Шаўко, мастака домабудаўнічага камбіната М. Аўдзея, выкладчыка ГПТУ № 12 Я. Берліна, цеплатэхніка М. Мазурэнкі, як і ў самога Ваяводы — Ю. Марцынкевіча, увогуле няма творчых знаходак. Мае прэтэнзіі адрасуюцца больш да рэжысёра-пастаноўшчыка, які хоць і многага дасягнуў, але, на маю думку, недастаткова яшчэ скарыстаў сатырычны гратэск у сцэнічным паказе адмоўных персанажаў.

Пралікі ў спектаклі, зразумела, хутчэй за іншых заўважыць прафесіянальнае вока. Мабыць, і ў мяне было б менш заўваг, калі б я не ведаў прэм'еры ў далёкія дваццатыя гады на сцэне Першага БДТ. Аднак, мушу яшчэ раз падкрэсліць, што глядзець «Каваля-Ваяводу» ў народным тэатры вельмі цікава. Відовішча створана масавае (больш за сотню ўдзельнікаў!), прасякнутае маладым запалам, адухоўленае сапраўды натхнёнай музыкай і захапляючае ў танцавальных віхурах. Большасць маладых гледачоў адкрывае для сябе гэты драматычны твор упершыню і справядліва дзівіцца таму багаццю нашай тэатральнай спадчыны, да якой варта звяртацца час ад часу не толькі самадзейным калектывам. Таму я і назваў спектакль святам, з якім можна павіншаваць народны тэатр ад сэрца!

Яўген РАМАНОВІЧ,
заслужаны артыст БССР.

НОВЫЯ НАЗВЫ НА АФІШАХ

12-га лютага Рэспубліканскі тэатр юнага гледача паказаў прэм'еру «Вялікі канспіратар» па п'есе А. Кузняцова (пераклад І. Калесніка). Рэжысёр спектакля Б. Ганага, мастак Б. Казакоў. У спектаклі заняты артысты У. Мартынаў, У. Кошаль, Л. Барташэвіч, А. Каралёва, М. Патапчук, А. Фурманава.

На здымку — сцэна са спектакля. У ролях Лены Тропкінай артыстка Людміла Барташэвіч, Антона Шалашова—артыст Уладзімір Мартынаў.

Фота Ул. КРУКА.

Павел Місько

Чырвонае неба

Маленькая аповесць

3.

Мінула восеньская халепа, падшэрхла, пабралася ў груды гразь.

Немцы ўсё яшчэ не прыходзілі на пастой у вёску. Заяўляліся толькі сяды-тады да старасты паліцаі з белымі павязкамі на рукавах, дапамагалі сыскваць падаткі. Але і яны праводзілі ў горад фурманкі з правіянтам, прывязанымі да аглаблін каровамі і зноў не паказваліся ў вёсцы па некалькі дзён.

Праўда, Карл Шпайтэль наведваўся часта — то адзін, то з нейкім доўгім і белым немцам. Таня не магла проста нагаварыцца з імі, ажно выбягала следам на вуліцу і ўсё малола і малола языком.

Немцы больш не выменьвалі прадукты, а старцавалі па хатах, прасілі «яйка-курку». Заходзячы, гаварылі «Досвидан'е», выходзячы з хаты—«Здравствуйтэ» Пазней пачалі забіраць яйкі без спросу, у нас падаставалі з седала і пабралі нават поклады-баўтуны. Потым браць не засталося чаго, апошніх курэй і галубоў пастралялі з карабінаў і аўтаматаў.

У тыя першыя халодныя дні я прастудзіўся. Да скону хацелася разам з хлопцамі лётаць па мяккай, бы тапаліны пух, парошы. Замест гэтага ляжаў з банькамі, кампрэсамі. Калі падымалася гарачка, коўдра-кудзельніца здавалася напаленай. Мяне гушкала на велізарных хвалях, я кудысьці плыў, правальваўся, тапіўся. У дрымоце-трызненні бачыліся ўстрывожаныя твары маці, бацькі і брата. Не Пятрусь быў каля мяне, а такі ж кірпаты Міколка-паравоз. Чамусьці яму я дыктаваў на фронт да бацькі пісьмо. Усё блыталася, на нейкі час здавалася, што гэта я і ёсць Ціль, што гэта мне трэба помсціць за спаленага бацьку, гэта мне стукае ў сэрца яго попел...

Прыкладна праз тыдзень мне палягчэла. Ужо можна было чытаць, і я даставаў з-пад пасцелі і ў каторы раз перачытваў кнігі пра подзвігі Міколкі паравоза і Ціля Уленшпігеля. Я так занудзіўся па школе, па кнігах, што самі сабою завучваліся напамяць цэлыя старонкі.

Пятрусь наведваўся кожны дзень, і час скрадваўся, не так поўз марудна. Мы падоўгу размаўлялі пра даваеннае жыццё, пра тое, як добра будзе жыць пасля вайны. З ім можна было гаварыць і марыць пра што хочаш. А Сцёпа заходзіў разоў два, дык пакруціцца па хаце — «Ну, што? Ну, як?» — нібы не знаходзіць сабе месца. Сумна яму было з намі.

Апошнія дні свайго зняволення праседзеў я ля акна, укруціўшы хусткаю шыю і ўскінуўшы на плечы бацькаву старую світку. Даматканае, тоўстае сукно зрудзела на сонцы, выпетрала на ветры і дажджы і пахла смачным «зайчыкавым» хлебам. Я з асалодаю ўдыхаў гэты цудоўны пах і ўсё глядзеў на вуліцу. І лепш бы я ляжаў яшчэ дзён колькі, чым убачыць такое...

Сцёпа і Таня, удваіх, везлі на саначках з алешніку дровы. Свежыя зрэзы на альховых палках чырванелі, нібы іх памачылі ў кроў.

Таня была ў палапленым бабчыным кажушку, доўгія рагі цёплай хусткі перакрыжоўвалі грудзі, як кулямётныя стужкі. На нагах былі тыя ж самыя чаравікі, у якіх прыйшла з-пад Гродна. «Адмарозіць ногі...»,—пашкадаваў я. І тут жа аблаяў сябе: ну што мне да гэтай Тані? Я ж павінен ненавідзець яе, як ненавіджу ў гэты час Сцёпку... Здрадніка Сцёпку, што спакойна гроб побач з ёю снег сваімі доўгімі хадулямі. І ўсё чагосьці пасміхаўся...

«Скажу Сяргею... Абавязкова скажу!»—цвёрда рашыў я.

Але другая падзея прымусіла мяне забыцца на нейкі час пра ўсё.

Пачуўся натужны роў матораў. З завулка, адкуль пачыналася дарога на Слуцк, уварвалася ў сяло некалькі пярэстых грузавікоў з напятымі над кузавамі брызентамі. Наперадзе пакалыхвалася на яшчэ непрысыпаных добра снегам калдобінах легкавая машына. Яна была больш прыгожая і бліскучая, чым тая, што колісь прывозіла Рудака. У аднаго грузавіка буда была не брызентавая, а дашчатая, а яшчэ за двума былі прычэплены катлы на колах—паходныя кухні. Мне відно было, як машыны пасталі каля Рудака, з іх пасыпаліся немцы, пачалі штурхацца, танцаваць—грэцца. З кабіны першага грузавіка вылезлі двое і накіраваліся ў двор старасты. Але Рудак ужо сам, чамусьці без шапкі, выбег насустрач. Паслухаў, што яму гаварылі тыя двое, нязграбна казырнуў і трушком наблізіўся да легкавіка. Там было большае начальства, бо ўвесь час Рудак парываўся кланяцца. Нарэшце пачуўся працяглы крык. Салдаты кінуліся да машын...

І ўвесь час, пакуль грукаталі міма хаты пад школу грузавікі, трэсліся сцены, дробна лескацела ў мыцельніку пасуда, брынчэлі шыбы.

— Бачыў? Апранайся хутчэй!—заскочыў

Працяг. Пачатак у №№ 11 і 12.

СЯРОД КНІГ

РАСКАЗВАЮЦЬ ПІСЬМЕННІКІ

Кніжка А. Гардзіцкага «Дыялогі» — серыя інтэрв'ю з беларускімі пісьменнікамі. Расказы гэтых пісьменнікаў — пра тое, як выспявае і нараджаецца мастацкі твор. Такія расказы, як правіла, выклікаюць жывую цікавасць чытача, асабліва, калі слова даецца вядомым, прызнаным мастакам, чые творы набылі шырокую аўдыторыю.

Пры ўсёй сваёй знешняй прастаце жанр дыялогу — цяжкі жанр. Галоўнае тут не толькі ва ўменні дакладна перадаць думку субяседніка, цікава павесці размову з ім, але і нейкім чынам раскрыць самога чалавека, пісьменніка як асобу, захаваць індывідуальны лад яго думак, разваг, пачуццяў.

У А. Гардзіцкага ёсць гэта ўмельства, яму ўдалося намаляваць своеасаблівыя творчыя партрэты І. Шамякіна, І. Мележа, Я. Брыля, Ул. Дубоўкі, Я. Скрыгана, А. Кулакоўскага, І. Новікава і В. Віткі, хаця аўтар і не дае ні разгорнутых характарыстык твораў гэтых мастакоў, ні падрабязнасцей іх біяграфій, іх творчага шляху. Аўтар кнігі дамагаецца патрэбнага эфекту, дакладна перадаючы індывідуальную, «мысліцельную» манеру пісьменніка, тое, што складае галоўнае зерне яго **чалавечай** натуры.

Так, гаворачы пра Янку Брыля, аўтар падкрэслівае — са слоў самога пісьменніка — яго «слабасць» да падарожжаў, бо яны памагаюць (цытуем Брыля) «бачыць і самога сябе і нашу літаратуру, як яна ўпісваецца ў вялікую літаратуру ўсяго прагрэсіўнага свету, бачыць месца, якое займае наша рэспубліка, наш народ у свеце».

Да лепшых старонак кнігі А. Гардзіцкага, бясспрэчна, належаць старонкі, дзе з аўтарам «Дыялогаў» і з усімі намі размаўляе Ул. Дубоўка. Адно тое, што сустрэча з пісьменнікам адбываецца не ў яго рабочым кабінеце, а пад Масквой, у лесагадавальніку Акадэміі навук СССР, дзе растуць — і яны якраз і пацягнулі туды пісьменніка — прышчэпкі сібірскага кедра на сасне, прыдае гэтаму інтэрв'ю асаблівую прывабнасць.

«Уладзімір Мікалаевіч ведаў усё: і якая высокавітамінная хвоя гэтага дрэва, і якой якасці здабываюць з яе эфірны алей, і дзе ён ужываецца, і што з кедравай жывіцы здабываюць бальзам, які выкарыстоўваецца пры вырабе аптычнага шкла, што ў арэхах знаходзіцца да 36 працэнтаў высакаякаснага алею» і г. д. і г. д.

І далей Дубоўка расказвае пра свае ўласныя аграномічныя вопыты ў Кіраўскай вобласці і Хабараўскім краі...

Скажуць, гэта не мае дачынення да галоўнага прызвання пісьменніка — да літаратуры. Мае, ды яшчэ якое! Бо чым разнастайней і шырэй аснова **практычных** ведаў і клопатаў мастака, тым багацейшая (пры наяўнасці, вядома, і многіх іншых важных фактараў) яго ўласная творчасць.

Дык от, А. Гардзіцкаму ўдалося перадаць — і гэта асабліва добра відаць у інтэрв'ю з Ул. Дубоўкам — галоўнае ў жыццёвым і творчым характары пісьменніка.

Аднак «Дыялогі» значна выйгралі б, калі б аўтар не толькі ва ўсім пагаджаўся з пісьменнікам, падкідваючы ў «касцёр» гутаркі чарговую «трэску» загадзя запланаванага, як ён кажа, пытання, але сям-там выказаў і **сваю** думку, нават і паспрачаўся з субяседнікам.

Скажам, І. Шамякін прызнаецца Гардзіцкаму: «Я не саджуся за стол, пакуль у галаве не склаўся сюжэт хаця б у агульных абрысах». Тут бы інтэрв'юэру ў самы раз трохі паразважаць — і абавязкова разам з пісьменнікам — на тэму аб характары і сюжэце ў літаратуры, аб тым, хто каго «вядзе», хто ў «пачатку», з чаго пачынае мастак. Тады б гаворка з пісьменнікам набыла тую глыбіню і «аб'ёмнасць», якой, на жаль, часам і не хапае ў «Дыялогах».

Некалькі пашкодзіла кніжцы і тое, што А. Гардзіцкі з самага пачатку звузіў рамкі гаворкі.

Што паслужыла штуршком для напісання таго ці іншага твора? Ці былі ў героя рэальныя прататыпы? Якая доля вымыслу ў творы? Ці карыстаецца пісьменнік запісной кніжкай?.. Вось, прыблізна, кола пытанняў, якія так або інакш закранаюцца амаль у кожнай гутарцы. Між тым праблемы майстэрства не зводзяцца да пісьменніцкай «тэхналогіі» і іх нельга па-сапраўднаму зразумець і пазнаць, пакінуўшы без увагі пытанні светапогляду, таленту, аўтарскай пазіцыі, галоўныя тэндэнцыі і маральную атмасферу эпохі. Мае рацыю І. Мележ, калі кажа, што поспех кожнага пісьменніка ў нейкай ступені абумоўлены цэлым шэрагам розных прычын: «узроўнем мыслення ў цэлым, станам літаратуры» і што «Людзі на балоце» ў такім выглядзе, у якім яны напісаны, маглі з'явіцца толькі пасля тых перамен, што адбыліся пасля XX з'езда партыі».

Нарэшце, аб мове кнігі.

А. Гардзіцкі прыводзіць словы Я. Скрыгана пра апавяданні аднаго маладога пісьменніка: «Паслухайце, якой мовай гавораць там людзі: «Гэта справа не такая лёгкая»; вучань, не могучы рашыць задачы: «Што ж гэта, на самай справе»; сябры, паміж сабою: «Слухай, не затрымлівай, кажы па справе».

Гэта, паўтараю, заўвагі Я. Скрыгана, яго незадаволенасць тым, што такой куртатай мовай мы нярэдка прымушаем гаварыць жывых людзей.

Чытаем Гардзіцкага: «На самай справе твор І. Мележа выходзіць за рамкі жыцця гэтых герояў». Альбо ў інтэрв'ю з І. Новікавым: «Напісаў так, як яно было на самай справе»...

Не хацелася б у кніжцы, дзе вялікае месца займае праблема мовы, яе чысціні і выразнасці, сустракаць і такое: «Побыт куранейцаў — гэта не проста сакавітыя замалёўкі, а тая прызма, пры дапамозе якой высвечваюцца характары герояў». І тут жа, следам: «У рамане... усё як бы прасвечваецца праз прызму таго новага, што нясе з сабой жыццё»... Ці не замнога прызм і ці іхняя гэта «справа» — высвечваць і прасвечваць!

«Дыялогі» А. Гардзіцкага не пазбаўлены недахопаў, але ў цэлым гэта цікавая кніжка, і, спадзяемся, яна будзе прыхільна сустрэта чытачом.

В. БУРАН.

Аляксей Гардзіцкі. «Дыялогі». Выдавецтва «Беларусь». Мінск, 1968.

ЦВЯРДЫНЯ НА ДНЯПРЫ

З КОЖНЫМ днём усё далей і далей у гісторыю адыходзяць грозныя падзеі Вялікай Айчыннай, а веліч перамогі над чорнымі сіламі фашызму ўсё больш яскрава прадстае перад намі.

Яркія старонкі ў летапіс Айчыннай вайны ўпісаў беларускі народ. Нашы вёскі і гарады першымі трапілі пад удар браніраваных полчышчаў Гітлера, яны і першымі паўсталі на смяротную барацьбу з ворагам. Пра адзін з такіх гарадоў, які мужна ўступіў у паядынак з захопнікамі, пра цвярдыню на Дняпры — старажытны Магілёў расказвае кніга «Салдатамі былі ўсе», выдадзеная напярэдадні 50-годдзя БССР і Кампартыі Беларусі.

Гэтую кнігу пісалі 60 чалавек — ад маршалаў да радавых воінаў. У прадмове першы сакратар Магілёўскага абкома КПБ Г. Крыулін коратка знаёміць чытачоў з падзеямі таго часу і нібы перакідвае масток ад тых векапомных дзён у наш час. Ён расказвае аб працоўных подзвігах магіляўчан, учарашніх воінаў і партызан і іх нашчадкаў, якіяператварылі зруйнаваную Магілёўшчыну ў квітнеючы край.

Першы раздзел кнігі — «Цвярдыня на Дняпры» — змяшчае ўспаміны 39 чалавек. У іх скрупулёзна, дзень за днём, дэталь за дэталлю ўзнаўляецца ўся эпапея абароны Магілёва летам 1941 года.

«Азіраючыся праз прызму гадоў, можна сказаць, — піша Клімент Яфрэмавіч Варашылаў у сваіх успамінах «Тэрміновае заданне», — калі Брэст з'явіўся ўзорам беспрыкладнай мужнасці жменькі савецкіх людзей, іх стойкасці ў барацьбе супраць ударнай групоўкі гітлераўскай арміі на пагранічным рубяжы нашай Радзімы, то на другім стратэгічным рубяжы — на рацэ Днепр, больш буйным ачагом такога ж упартага супраціўлення стаў горад Магілёў. Без танкаў, без належнага авіяцыйнага прыкрыцця, без доўгачасовых абарончых збудаванняў, ва ўмовах акружэння абаронцы вытрымалі масіраваны штурм танкавых і матамеханізаваных злучэнняў гітлераўцаў». Воіны 172-й дывізіі і апалчэнцы, гаворыць К. Варашылаў, насмерць стаялі каля сцен старажытнага горада, перамолваючы жывую сілу і тэхніку ворага.

Вельмі цікавыя ўспаміны Маршала Савецкага Саюза А. Яроменкі і былога камандзіра 61-га стралковага корпуса генерал-маёра Ф. Бакуніна. Непасрэдны ўдзел у абароне горада прымаў пісьменнік К. Сіманаў — тады ваенны карэспандэнт. Яго франтавыя запіскі сорак першага года, якія адносяцца да абароны Магілёва, і цяперашнія каментарыі да іх таксама змешчаны ў зборніку. Гэта жывы, з сардэчным болем напісаны расказ пра тых, хто не адступіў ні на крок, загінуў смерцю храбрых.

Другая частка кнігі — «Вайна без пазіцый» — расказвае пра арганізацыю і разгортванне партызанскага руху на Магілёўшчыне, аб актыўных дзеяннях падполля Магілёва. Амаль ва ўсіх раёнах вобласці былі створаны падпольныя райкомы партыі, якія кіравалі барацьбой з ворагам. Падрабязна апісаны дзеянні народных мсціўцаў Клічаўшчыны. Ужо ў пачатку 1942 года партызаны поўнасцю ачысцілі Клічаўскі раён ад варожых гарнізонаў, а 29 сакавіка аб'яднанымі сіламі партызанскіх атрадаў разграмілі апошні варожы гарнізон у самім Клічаве. Раён стаў савецкім, у ім аднавілася дзейнасць органаў Савецкай улады.

У раздзеле шмат успамінаў аб гераізме простых савецкіх людзей у тыле ворага. Казімір Юльянавіч Мэтэ, былы кіраўнік падпольнай арганізацыі «Камітэт садзеяння Чырвонай Арміі» расказвае, што падпольшчыкі горада адчувалі падтрымку ўсіх жыхароў штодзённа, штохвілінна, яны і самі не шкадавалі жыцця ў барацьбе з ворагам.

Шмат цёплых слоў сказана ва ўспамінах удзельнікаў падполля пра Героя Савецкага Саюза Леаніда Лорчанку, слаўных маці і дачку Карпінскіх і іншых партызан і падпольшчыкаў, якія загінулі ў барацьбе з фашысцкімі захопнікамі.

Апошні, трэці раздзел кнігі — «Зноў світанне» — складаецца з цікавых і змястоўных успамінаў удзельнікаў вызвалення Магілёва ад акупантаў.

І вось загортваеш апошнюю старонку. Загортваеш з адчуваннем, што такіх кніжак-дакументаў выпускаецца яшчэ да крыўднага мала. Наша моладзь вучыцца на іх мужнасці і любві да Радзімы, служэнню справе камунізма. Гэта як эстафету-запавет перадалі ўсім нам, і асабліва маладому пакаленню тыя, каго сёння няма сярод нас, хто наказаў нам жыць і змагацца так, як і яны...

У. САКАЛОЎСКІ,
метадыст Магілёўскай абласной бібліятэкі імя У. І. Леніна.

Зборнік «Салдатамі былі ўсе». Складальнікі І. Гаўрылаў, І. Мігулін, І. Сцепанцоў, Л. Чарнічэнка. На рускай мове. Выдавецтва «Беларусь». Мінск, 1968.

ПРАЗ ВЯКІ

«Кілім-самалёт пададзены. І дыктар абвяшчае па ўсяму аэрадрому:

— Грамадзяне, якія ляцяць у мінулае! Спяшайцеся, праз хвіліну адпраўленне!»

І вось кілім-самалёт нясе нас праз стагоддзі ў тыя часіны, калі зямля была пакрыта дрымучымі пушчамі, калі гаспадарылі на ёй дзівосныя звяры — маманты, калі незлічоныя статкі магутных зуброў пасвіліся па далінах рэк, калі чалавек толькі пачынаў станавіцца чалавекам...

Перад намі расхінаюцца цёмныя далі мінуўшчыны.

Вось мы бачым статак нейкіх вялікіх дагістарычных звяроў. «Здаецца, яны крыху падобны на кароў? Толькі ж нейкія калматыя. І колер у іх аднолькавы. Усе цёмна-бурыя, каштанавыя»... Ды гэта ж нашы беларускія зубры, як жа мы іх не пазналі адразу? Глядзі, у якую далеч забраліся...

Перагортваем некалькі старонак, і зноў пісьменнік з затоенай усмешкай прапануе нам:

«Пакінем іх (нашых далёкіх продкаў) выбіраць рыбу, узважваць яе на руцэ, правяраць чырвоную свежасць шчэлепаў.

Пойдзем лепш па дарозе, угару, на суседняе ўзвышша, куды паскакалі, абганяючы вазы на рыпучых колах, два коннікі, узброеныя мячамі.

Следам за імі падымемся на ўзгорак і мы. Перад намі шырокая паляна з вытаптанай травой, акаймаваная цёмна-зялёнай сцяной лесу.

Пазналі, дзе мы знаходзімся? Не?

Зразумела, цяжка пазнаць.

Нічым не нагадвае гэта паляна за горадам плошчу Свабоды ў сучасным Мінску, якую мы з вамі так добра ведаем».

Які ж ён быў маленькі, наш Мінск, калі нават сённяшняя плошча Свабоды была за яго межамі!

А кілім-самалёт нясе і нясе нас праз гады... Вось вялікі атрад воінаў набліжаецца да Грунвальда — на бітву з тэўтонамі. У гэтым войску — дружыны амаль з усіх княстваў Белай Русі...

А чыё гэта акенца свеціцца на цёмнай вулачцы начнога Нясвіжа, хто не спіць у гэты час? Зазірнем? За высокай канторкай схіліўся чалавек, нешта піша, марудна падбіраючы словы, быццам узважвае кожнае. Гэта Сымон Будны, паслядоўнік Скарыны, выдатны беларускі асветнік...

Грымяць гарматы, іржуць коні, бразгочуць шаблі, на паўнеба разлілося зарыва пажараў. Гэта жаўнеры князя Радзівіла паляць паўстаўшы Пінск...

Ляціць кілім-самалёт, ляціць час! Задыміліся на Беларусі першыя коміны заводаў, выраслі гарады... Спачатку сцішана, на тайных сходках, а потым усё гучней і гучней грыміць «Інтэрнацыянал», узнімаючы на змаганне з царызмам і буржуазіяй...

Пасля аўтар раскажа нам і пра першую дэманстрацыю ў вызваленым ад фашыстаў Мінску, і пра тое, як адбудоўвалася сталіца рэспублікі, як выраслі карпусы Мінскага аўтамабільнага завода.

Мы спусцімся ў шахты Салігорска, праедзем амаль па ўсіх буйных гарадах Беларусі, убачым новабудоўлі вялікай хіміі, пачуем пах «гары-вады» — першай беларускай нафты. Мы шмат чаго ўбачым, даведаемся аб сапраўдным багацці, аб прыгажосці нашага краю.

І вось падарожжа скончана.

Зразумела, не ўвесь час нам было аднолькава цікава. Тамсям стамляла экскурсійная аднастайнасць у падачы матэрыялу (раздзел «Падарожжа па сталіцы»), слабне цікавасць і на тых старонках, дзе аўтар пераказвае факты, вядомыя па падручніках, газетна-інфармацыйнымі атрымаліся некаторыя раздзелы, прысвечаныя сённяшняму дню рэспублікі.

Але не сумняваемся: кніга В. Вольскага «Падарожжа па краіне беларусаў» — добры падарунак юным чытачам.

«Я буду вельмі рады, калі наша падарожжа вам спадабалася, калі яно памагло вам лепш пазнаць і яшчэ больш палюбіць сваю родную Беларусь, краіну трывалага, мужнага і працавітага народа, які прайшоў праз цяжкія гістарычныя выпрабаванні і знайшоў сваё шчасце ў дружнай адзінай сям'і народаў Савецкага Саюза», — гаворыць аўтар, заканчваючы кнігу.

Прачытаўшы кнігу, мы можам сцвярджаць, што В. Вольскі дасягнуў гэтай мэты.

А. БЕЛАВУСАЎ.

В. Вольскі. «Падарожжа па краіне беларусаў». Выдавецтва «Беларусь». Мінск, 1968.

НАВІНКІ КНІЖНАЙ ГРАФІКІ

У выдавецтве «Беларусь» рыхтуецца да выхаду дзесяць беларускіх народных казак: «Коцік, певунік і лісіца», «Андрэй за ўсіх мудрэй», «Не вытрываў», «Дзіва», «Лёгкі хлеб», «Стралец і рыбак», «Цудоўная дудка», «Каза-манюка», «Музыка-чарадзей», «Тры браты». Прапануем некалькі малюнкаў мастачкі Н. Паплаўскай да гэтых кніжачак.

СЛОВА ПРА НАШАГА ДРУГА

Мікалаю РЫЛЕНКАВУ — 60 гадоў

Сустрэча сяброў — Пятрусь Броўка, Мікалай Рыленкаў і Максім Лужанін (здымак зроблены ў 1961 годзе ў часе Тыдня рускай літаратуры ў Беларусі).

Сяброўскія сувязі паміж рускімі і беларускімі пісьменнікамі — справа даўняя і трывалая. Яны завязаліся яшчэ ў дарэвалюцыйныя часы, калі беларуская літаратура перажывала перыяд свайго станаўлення. Сяброўская падтрымка такіх рускіх пісьменнікаў, як Максім Горкі і Валерый Брусаў, дапамаглі ёй тады хутчэй стаць на ногі. Але ў тыя гады гэтыя сувязі былі яшчэ нясталымі і ў пэўнай ступені выпадковымі.

Сёння ж, калі ў выдавецтвах Масквы і Ленінграда ўжо выйшлі ў свет у перакладзе на рускую мову сотні беларускіх кніг, калі на старонках рускіх газет і часопісаў сістэматычна друкуюцца пераклады твораў беларускіх пісьменнікаў, мы маем усе падставы гаварыць аб вялікай творчай дружбе нашых літаратур, якая з кожным годам становіцца ўсё больш і больш глыбокай і плённай. Беларуская літаратура мае цяпер вельмі многа шчырых сяброў сярод выдатных рускіх пісьменнікаў, якія нястомна прапагандуюць яе лепшыя здабыткі.

Да ліку такіх шчырых сяброў нашай літаратуры адносіцца і таленавіты рускі паэт Мікалай Іванавіч Рыленкаў, якому заўтра спаўняецца 60 гадоў.

Выхадзец з глухой смаленскай вёскі, з беднай сялянскай сям'і, Мікалай Рыленкаў належыць да той незлічонай раці мужыцкіх сыноў, якую Кастрычнік вывеў на вялікую дарогу жыцця.

Рыленкаў прайшоў пачэсны працоўны шлях ад хлопчыка-падпаска да натхнёнага песняра Расіі, абноўленай вялікай рэвалюцыяй. Так, сапраўды, учарашні сціплы пастушок стаў тонкім паэтам-лірыкам, які ў сваіх вершах вось ужо звыш сарака год услаўляе рускую прыроду, маладосць, дружбу і з'яўляецца адным з лепшых знаўцаў рускай народнай мовы і рускай народнай песні.

Вялікі ўклад унёс паэт і ў творчую дружбу нашых братніх літаратур. Ён даўні прыяцель і глыбокі знаўца нашай беларускай паэзіі, аўтар многіх рэцэнзій і артыкулаў пра беларускіх паэтаў і ўспамінаў пра нашага класіка Якуба Коласа.

Плённа працуе Мікалай Іванавіч і як таленавіты паэт-перакладчык. Ён выдатна пераклаў на рускую мову многія творы П. Броўкі, А. Вялюгіна, К. Кірэенкі, П. Панчанкі, П. Пестрака, М. Танка, П. Труса. Пераклаў ён не адну сотню радкоў і аўтара гэтага артыкула. І пераклаў так, што, чытаючы іх, здаецца, нібыта гэтыя творы былі напісаны па-руску. Гэта высокае ўменне захаваць мастацкія асаблівасці арыгінала ў перакладзе і адначасова зрабіць яго паўнакроўным рускім паэтычным творам з'яўляецца вельмі каштоўнай уласцівасцю Рыленкава як паэта-перакладчыка, уласцівасцю, якая, дарэчы, сустракаецца не надта часта.

Шасцідзесяцігоддзе застае Мікалая Іванавіча ў поўным росквіце яго паэтычнага таленту. Калісь семнаццацігадовым юнаком ён пісаў:

В васильковых очах июня
Я увидел, как мир широк.
Ты еще со мной, моя юность,
Но разлуки уж близок срок.

Вядома, юнацтва юбіляра сёння ўжо далёка. Але сэрца чалавечае, гаворачы словамі самога паэта, астаецца маладым датуль,

Пока за всё, что сердцу
снится,
Чем дорога до слез земля,
Ты не желаешь взять синицу,
А ищешь в небе журавля;
Пока тебе не жалко бросить
То, что остыло как зола, —
Пусть на висках пробьется
проседь,
Не верь, что молодость
прошла.

Так, гэта маладосць душы і сэрца — заўсёдная спадарожніца сапраўдных паэтаў.

Аляксей ЗАРЫЦКІ.

УКРАІНСКІЯ КІНЕМАТАГРАФІСТЫ Ў МІНСКУ

Чарговы вечар з цыкла «У адзінай сям'і братніх народаў», які праводзіць Саюз кінематаграфістаў БССР, адбыўся ў мінскім Доме мастацтваў.

Для творчых сустрэч з беларускімі кінематаграфістамі і гледачамі прыехалі работнікі Кіеўскай студыі навукова-папулярных фільмаў: рэжысёр Уладзімір Хмяльніцкі і Ігар Нягрэску, аператар Уладзімір Кудра.

Украінскія кінематаграфісты прывезлі мінчанам свае новыя работы. Фільм «Фехтавальшчыкі» (рэжысёр Цімур Залуеў) толькі што створаны. На II Усесаюзным фестывалі спартыўных фільмаў ён удастоены залатога медаля. Героем кінастужкі «Наладчык» (рэжысёр У. Хмяльніцкі) стаў старэйшы наладчык музычных інструментаў Кіеўскай дзяржаўнай філармоніі П. Пераяртун.

«Я + ТЫ = ?» — фільм, у якім даследуецца малавядомая праблема — чалавечая сумяшчальнасць у працоўным калектыве (рэжысёр А. Ігішаў, аператар У. Кудра).

Сярод кінастужак, паказаных гасцямі, відавы паэтычны фільм «...І рана Цяцера» (рэжысёр І. Нягрэску), сатырычны мультфільм «Чалавек, які ўмее лётаць» па апавяданні К. Чапека, «Ад двух да сямі» (кінаназіранне за дзіцём ад двух да сямі гадоў), фантастычна-прыгодніцкая стужка «Пагоня за Луізай», фільм аб знаходжанні вялікага рускага паэта на Украіне «Пушкін у Каменцы» і іншыя.

Прагляд і абмеркаванне гэтых твораў з удзелам іх стваральнікаў адбыліся ў творчым аб'яднанні «Летапіс» студыі «Беларусьфільм» і ў кінатэатры «Перамога».

У сваю чаргу беларускія кінематаграфісты паказалі і абмеркавалі з украінскімі калегамі свае новыя творы — «Штрыхі да партрэта», «Мужнасць», «Паляванне са старым сабакам», «Белавежская пушча» і іншыя.

І. РЭЗНІК.

Пятрусь. Ён цяжка дыхаў, шморгаў чырвоным прастуджаным носікам і ўсё адпіхваў з вачэй аблезлую тхаровую шапку. Працягнуў мне рукавы ватоўкі, якая яму была за паліто, каб падкасаў.

— Не пайду... — адказаў я. — Абяцаў маме, што сёння яшчэ пабуду ў хаце.

— Эх ты, мамчын сынок! — Верабейчык вырваўся з маіх рук, цырнуў пад носам рукавом і гэтак жа імкліва знік за дзвярыма, як і паявіўся.

Мяне ахапілі страшны сум і адчай. Кідаўся ад акна да акна — што рабіць? Не мог жа я парушаць сваё слова, крыўдзіць маму. Яна ў мяне адна-аднюсенькая. Вунь колькі нада мною дрыжэла, пакуль я хварэў. Добра Петрусю: у яго і маці, і бацька ёсць, хоць кульгавы.

Мая мама дзесьці на заработках. Як дзялілі калгасную зямлю, яна адмовілася браць нават паўнадзела: няма каму абрабляць. І вось цяпер ходзіць памагаць людзям малаціць. Якраз, гаворыць, як даўней, пры панах, стала: каб пражыць, трэба наймацца да другіх. Ды смак новых парадкаў я і сам добра зазнаў. Каб не вайна, не фашысты, то вучыўся б у пятым класе, а так цэлую восень пасвіў авечак. Пёкся на сонцы, калеў пад восеньскімі дажджамі і вятрамі.

Грузавікі з брызянтовымі будамі праляцелі, падскокваючы, назад. Немцаў у іх ужо не было відна.

Прыйшла на абед мама — уся завеяная шэрым пылам, з засмягла-чорнымі губамі. Пакуль высцепвала з валасоў асцюкі, прамывала вочы, даставала мне з печы есці, я канозіўся і прасіўся на вуліцу.

— Ну, добра... Толькі не будзь доўга, бо зноў адкінецца хвароба.

Яна схапіла ў руку кавалак хлеба, камяк бульбянай кашы і крыкнула з парога:

— Калі пацягся на двор, то ўкінеш карове трусянкі, напоіш...

І пабегла зноў на малацьбу.

Калі я зрабіў, што загадвалі, і выбраўся ўрэшце на вуліцу, машыны вярнуліся ў сяло з новымі немцамі. А, можа, гэта былі іншыя грузавікі, бо штосьці вельмі хутка яны ўправіліся. Стараста чакаў на выхадзе з завулка, ускочыў на падножку пярэдняй. Машыны як ехалі, так і перасеклі вуліцу ўпоперак, а потым заламалі загуменнямі да клуба. Я накіраваўся туды.

Клуб стаяў на водшыбе. Гэта быў вялікі, прыземісты будынак з адборных смаловых бярвенняў. Гордасць калгаса... Уздоўж клуба цягнулася крытая веранда са слупамі — улюбёнае наша месца. З аднаго канца веранды вялі дзверы ў залу, з другога — у пакоі за сцэнай. Паўз веранду скрозь цягнуліся два рады маладзенькіх, гадоў па шэсць-сем, елак.

Памятаю, у зале ад сцэны да самай задняй сцяны стаялі па росту здаравенныя зялёныя лаўкі са спінкамі і папярэчкамі для ног. У канцы залы на адну з такіх лавак прыкручвалі звычайна дынаму ад нямога кіно. Мы па двое круцілі ручку гэтай дынамы, аблізвалі з губ салёны пот і бясплатна глядзелі, што рабілася на экране. Эх, як даўно быў той цудоўны час!

Каля клуба ўжо кішэлі, як у мурашніку, немцы. Пазбягаліся і дзеці. Я паспрабаваў палічыць немцаў і тут жа збіўся. Адны валаклі на двор зялёныя лаўкі і адразу пілавалі іх на дровы, іншыя разгружалі машыны. Праз адчыненыя вокны валіў пыл і шугала на веранду, на чысты снег смецце. Толькі цяпер я заўважыў, што замест многіх елачак ужо тырчэлі пянчукі: ссеклі немцы на мётлы. І адразу зашчымела, заныла ў грудзях. Мы так любілі гэтыя маладзенькія і калючыя, што вожыкі, дрэўцы!

Ля адной машыны афіцэр штосьці гаварыў салдату і ўсё паказваў жоўтаю скураною пальчаткаю на дамашнія рэчы ў кузаве. Немец у адказ шчоўкаў ботамі: «Яволь! Яволь!». Потым афіцэр паклікаў да сябе старасту, некалькі салдат, паселі ў другую машыну і паехалі чагосьці ў сяло. А той, што ляскаў абцасамі, палез у грузавік з рэчамі, крыкнуў на бліжэйшых немцаў: «Комэн зі шнэль!»

«Карл Шпайтэль!» — пазнаў я. — Дык гэта ён, аказваецца, дзеншчыком у афіцэра... А глядзі ж ты, як пакрыквае на салдат!»

— Спірытус! Гэ-гэ-гэ... — заіржалі салдаты, прымаючы з рук Шпайтэля бідоны і прынюхваючыся. Яны пацмокалі языкамі, штосьці прапанавалі Шпайтэлю. Той усміхнуўся, а потым цыкнуў на іх і пачаў сыпаць словамі, як з кулямёта. Салдаты прымоўклі і борзда забегалі ад машын да пакояў за сцэнай.

Прыйшла задыханая, расчырванелая Таня. Яна не далучылася да спалоханага табунка дзяўчатак, што стаялі воддаль, а кінула па баках быстры позірк. Убачыла мяне і не паварушыла нават брывом, пашылася ў самы гурт немцаў. «Толькі цябе і не хапала тут... Нешта нейкае, што спазнілася», — падумаў я.

Вярнулася машына з саломай. Афіцэр порстка віхнуўся з кабіны, махнуў пальчаткаю салдатам наверх. Зашамацела, падаючы, салома, запахла пылам і мышамі.

Пад'ехаў той легкавік, што ўляцеў наперадзе машын у сяло. Да яго падскочыў афіцэр, узяў адною рукою пад казырок, другою тузянуў дзверцы. З машыны аднак ніхто не выйшаў. Паказалася толькі плячо з плеценым бліскучым пагонам і барвовы, у дзве складкі карак. Так, не вылазячы з машыны, тоўсты карак сказаў нешта клубнаму афіцэру. Той яшчэ раз казырнуў: «Яволь, гер оберст!», усміхнуўся. Дзверцы зачыніліся, і машына паехала.

— Ёсць тэрміновае заданне... — раптам пачуўся над маім вухам шэпт Сцёпы. Я нават не заўважыў, як ён падышоў разам з Петрусём. — Ёсць заданне... — паўтарыў Сцёпа. — Трэба палічыць, колькі тут немцаў спынілася, якая ў іх зброя... Мы каля школы круціліся, дык праганяюць...

Я дрэнна чуў Сцёпу. Я сачыў за Таняй. Яна ўжо добра разгаварылася з немцамі. Вось набрала бярэмя саломы і павалакла ў сярэдзіну клуба. І тады да мяне дайшоў сэнс Сцёпавай гаворкі. Я таксама схапіў салому і папёр за немцамі ў сярэдзіну, а за мною Сцёпа і Пятрусь. «Гут, гут!» — немцам падабалася наша стараннасць.

У гэты час прыгнаў стараста яшчэ дзве фурманкі з саломай, на дварэ стала тлумна і цесна. Не чакаючы, пакуль вазы абернуць, мы абскубалі ім бакі і насілі, насілі...

Па чатырох кутках агромністай залы палалі жэрлы грубак. Ля даўжэйшых сцен засталіся стаяць у адзін рад лаўкі. На іх зараз стаяла зброя. Стаяла зброя і на сцэне. Мы раскідвалі салому паўз сцены, пакідаючы толькі пасярэдзіне залы праход метраў на два, і ўсё лічылі. Многа было зброі — карабіны, аўтаматы, кулямёты. Пакуль злічылі хоць прыблізна, добра наглыталіся пылу. Нешта каля сямідзесяці штук атрымалася...

Таня занесла салому ўсяго раз ці два. Потым мы бачылі, як яна выскаквала з пакояў за сцэнай, высцепвала нейкі дыванчык з чырвонымі аленямі, змятала снег з усходцаў, выкручвала прыпухлымі чырвонымі рукамі брудную анучу на снег.

— Ай, Тан'я, Тан'я!.. — захапляўся Шпайтэль, ходзячы за ёю ўслед. Улучыўшы момант, ён дастаў з кішэні бліскучы, празрысты пакецік, надарваў і выкалупіў дзве цукеркі мандас'е.

— Данке, пан! — ажно прысела ад стараннасці Таня.

Далей я не мог трываць усяго гэтага, плюнуў і пайшоў ад клуба. Агідна рабілася да млоснасці.

— Ну і ну... Гэта ж трэба так, а? Ты бачыў, Пятрок, што яна вытварала, гэтая немка?

— Няўжо ж не бачыў... Трэба яе запыніць дзе ды даць-даць, каб... — прасіпеў Верабейчык.

— Каб дзесятаму заказала... — дакончыў я.

Нас даганяў Сцёпа.

— Эй, пачакайце!

Мы спыніліся, натапырыўшыся, як вераб'і на марозе.

— Ну, колькі?..

Нам не хацелася размаўляць з нашым камандзірам. І як гэта мы раптам забыліся на яго паводзіны і зноў слухалі, лезлі ў клуб лічыць зброю? А што, калі ён выдасць нас немцам?

Мы стаялі і маўчалі. Мы з усёй сілы працінялі яго пагардлівымі позіркамі.

Сцёпу стала ніякавата.

— Вы гэта... прыходзьце заўтра пад школу.

Я сцяў зубы і адвярнуўся. Пятрусь старанна падціраў рукавом нос і таксама маўчаў.

— Хлопцы, вы што?.. — з непаразуменнем паглядзеў Сцёпа на мяне, потым на Петруся.

І тады я ўзарваўся:

— А ты не ведаеш, што? Думаеш, не бачым, як ты знюхаўся з гэтай гродзенскай малпай? Можа ў вас каханне? Хі-хі...

— Змоўкні! — сашчаміў зубы, трасянуў ён кулаком каля майго твару.

— Змоўкні?! Мы яшчэ праверым, юда ты... Мы спытаем у Сяргея, колькі перадаў яму патронаў, а колькі для немцаў прыхаваў!

— Ых!.. — саўгануў Сцёпа мне кулаком у нос і пабег у сяло. Здалёк было чуваць, як выкрыкваў: — От дурні, а!.. Праўду Таня казала, што малако на губах не абсохла!

Не пайшоў я назаўтра пад школу.

І не таму, што Сцёпа разбіў мне нос і не хацелася выконваць больш яго загады. Была другая прычына...

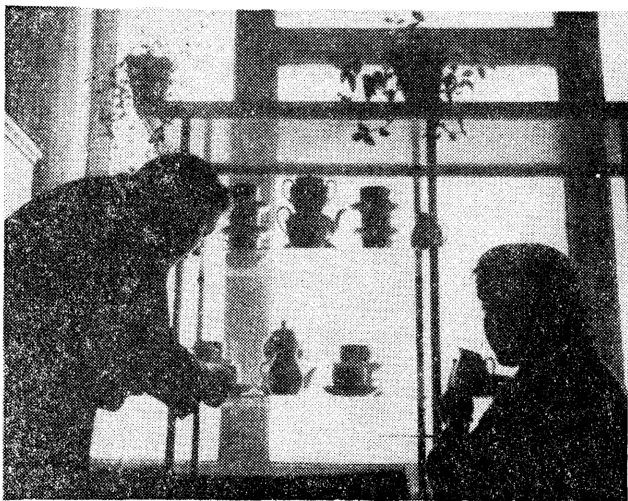
Паклаўшы на саначкі мяшкі для жыта, ячменю, бульбы, ездзілі мы з мамай ад хаты да хаты, збіралі плату за авечак. За галаву — кілаграм збожжа або два кіло бульбы. Семдзесят тры аўцы было ў маім статку — стольki, значыць, кіло хлеба я зарабіў. Гэта надавала мне гордасці.

А мама саромелася збіраць «кілаграмы». Былі такія людзі, што стараліся не даважыць на бязмене, бясконца кідалі сюды-туды бульбіну, гатовыя нават рэзаць яе напалам. Мама хапала тады мяшок і хутчэй выходзіла з хаты.

— Горкі, сынок, гэта хлеб... А што на душы робіцца ў тых, хто жабраваць ідзе?

Заканчэнне ў наступным нумары.

ЯК АПРАНУЦЬ МАНЕКЕН?

Бытуе такі выраз: «Сумна, як у бакалейнай лаўцы». Нарадзіўся ён, відаць, там, дзе за прылаўкам стаяў абыякавы да прыгажосці чалавек. Прывязуць яму тавар, кіне яго абы куды, абы як — і задаволены. Маўляў, пакупнік сам знойдзе, што яму трэба.

Сёння такіх магазінаў становіцца ўсё меней. Не той, як кажуць, пайшоў гандляр. Вось і ў Гродзенскім кааператыўным тэхнікуме будучых таваразнаўцаў і работнікаў прылаўка далучаюць не толькі да прамудрасцяў гандлёвай навукі, але і выхоўваюць у іх эстэтычную культуру — вучаць па-мастацку афармляць вітрыны, раскладаць тавары на паліцы, дэкарыраваць інтэр'ер магазіна і г. д.

На нашых здымках адлюстраваны два моманты навучальнага працэсу. На здымку злева — студэнты другога курса, будучыя таваразнаўцы Ніна Жылко і Леанід Цісіневіч афармляюць вітрыну ў вучэбным магазіне. Другі здымак пераносіць нас у кабінет рэкламы, дзе выкладчыца Тамара Аўдзеенка тлумачыць навучэнцам, як правільна зрабіць наколку тканіны на манекен.

Фота У. МЯЖЭВІЧА.

БАЛЕТ-69

III УСЕСАЮЗНЫ КОНКУРС НОВЫХ КАНЦЭРТНЫХ ХАРЭАГРАФІЧНЫХ НУМАРОЎ

У канцы студзеня ў Маскве прайшоў III Усесаюзны конкурс новых канцэртных харэаграфічных нумароў. На працягу тыдня на сцэне Канцэртнай залы імя Чайкоўскага пасланцы амаль усіх музычных тэатраў краіны паказвалі вынікі сваіх пошукаў у галіне стварэння сучаснага балетнага рэпертуару, новай харэаграфічнай мовы. Аўтарытэтнае журы, якое ўзначальвае Юрый Грыгаровіч, — у складзе яго былі буйныя майстры і педагогі Соф'я Галоўкіна, Наталля Дудзінская, Вольга Лепяшынская, Расціслаў Захараў, Канстанцін Сяргееў і іншыя, — назвала пераможцаў. Імі сталі балетмайстры і выканаўцы з Масквы і Ленінграда, Кіева і Ерэвана, Кішынёва і Рыгі, Таліна і Алма-Аты, Тбілісі і Фрунзе, Свярдлоўска і Варонежа.

Самая цікавая асаблівасць балетнага конкурсу, які стаў ужо традыцыйным, — яго шырокая геаграфія, паўнамоцны і творчы ўдзел у ім майстроў многанацыянальнага савецкага мастацтва. За апошнія гады балет у нацыянальных рэспубліках развіваецца асабліва імкліва: ствараюцца новыя цікавыя спектаклі, фарміруюцца кадры першакласных выканаўцаў, самабытных харэографаў. Гэтыя спектаклі не падобныя адзін на адзін, і ўсё ж можна гаварыць аб агульнай тэндэнцыі развіцця сённяшняга балета — дзейсным танцы, у якім, не прыбягаючы да дапамогі іншых мастацтваў, балетмайстры імкнуцца раскрываць усю разнастайнасць жыцця. Асновы гэтага кірунку былі закладзены ў савецкай балетнай класіцы 30-х—40-х гадоў, асабліва яркае развіццё атрымалі яны ў творчасці Юрыя Грыгаровіча, Ігара Бельскага і іншых сучасных харэографаў. Вопыт балетмайстраў новага пакалення стаў не толькі іх уласным здабыткам — несумненны іх уплыў на развіццё ўсёй сучаснай харэаграфіі. І гэта таксама прадэманстраваў трэці Усесаюзны конкурс.

Стварэнне канцэртнага нумара, вядома, у значнай ступені адрозніваецца ад стварэння спектакля, але ў ім, можа, ярчэй і хутчэй праяўляюцца ўсе вартасці і недахопы харэаграфіі, драматургіі, выканаўчага майстэрства. Трэба адзначыць, што пры агульным высокім творчым узроўні конкурсу ў першым туры было нямала нумароў, што былі пераважна ланцугом складаных рухаў, не аб'яднаных ні пачуццём, ні думкай пастаноўшчыкаў, якія чыста механічна ўспрынялі імкненне сучаснага балета да стварэння складанай, насычанай, асацыятыўнай мовы. І таму замест складанасці на сцэне з'ўлялася вычвэрнасць, не выкліканая нічым, апрача намаганняў харэографаў у што б там ні стала выглядаць не адсталымі ад моды. І няўдача многіх нумароў заключалася ў беднасці думак, якія леглі ў іх аснову, у ілюстрацыйнасці танца, абцяжаранага неапраўданымі падтрымкамі і не звязанымі паміж сабой рухамі.

Нездарма гаворыцца, што каштоўнасці пазнаюцца ў параўнанні. Абсалютным лаўрэатам конкурсу стаў нумар Вялікага тэатра «Мір і вайна» на музыку Андрэя Пятрова. За яго стварэнне першую прэмію атрымалі балетмайстры Наталля Касаткіна і Уладзімір Васільеў, якія ўжо заваявалі імя ў балетным тэатры пастаноўкай спектакляў «Ваніна Ваніні», «Геолагі», «Вясна свяшчэнная», а салісты Вялікага балета Ніна Сарокіна і Юрый Уладзіміраў удастоіліся першай прэміі за выканаўчае майстэрства.

Мова гэтага нумара таксама складаная, а падтрымкі настолькі своеасаблівыя, што нямнога знойдзецца выканаўцаў, якія б, падобна да Ніны Сарокінай і Юрыя Уладзімірава, з такой лёгкасцю і прыгажосцю пераадолелі тэхнічныя цяжкасці сваіх партый. Музыка Андрэя Пятрова кантрастная. Лірычная і мяккая ў першай частцы, яна перакрываецца прарэзлівым выццём сірэны, якая прыносіць героям суровыя ваенныя выпрабаванні. Яны пераадольваюць беды, што выпалі на іх долю, сілай сваёй любві і духу і ўзаемным разуменнем, тонка перададзенымі сродкамі балета. Мір і вайна, адлюстраваныя ў музычных і харэаграфічных вобразах і сімвалах, прадсталі перад гледачом ярка і пераканаўча.

Ваеннай тэмай навеяны і нумар Кіеўскага харэаграфічнага вучылішча ў пастаноўцы Генадзя Пясчанага, удастоенага другой прэміі. Яго назва — «Адзінства» — дакладна перадае думку, якая валодала пастаноўшчыкам. Драматычна насычаны танец вядзе герояў па суровых дарогах барацьбы, і гэта барацьба прыносіць ім перамогу, таму што яны разам гатовы засланіць адзін аднаго. Танец гэтай кампазіцыі скульптурны, іншы раз «цытатнасць» скульптуры празрыстая, але дынаміка пераходаў ад аднаго стану да другога звязвае нумар у адзінае цэлае, прыводзячы да высокага эмацыянальнага напалу страсцей.

Разам з нумарам «Адзінства» другую прэмію падзяліла кампазіцыя ленінградскага харэографа Г. Маёрава «Мы» ў выкананні артыстаў балета Ленінградскага харэаграфічнага вучылішча, сярод якіх гледачы асабліва адзначылі юную танцоўшчыцу Людмілу Семяняку. Гледачам імпанавала сапраўдная сучаснасць гэтага нумара, жыццёвасць сітуацыі, падгледжанай назіральным вокам мастака, вынаходлівасць харэографа і выканаўцаў. Балет узяў у саюзнікі бадзёрую эстрадную мелодыю, вытрыманую ў рытмах дыксіленда, і не без гумару намаляваў сімпатычныя характары трох сучасных хлопцаў, якія раскрыліся пры з'яўленні чароўнай дзяўчыны, што праплыла міма іх, як прывід. Спалучэнне класічнага і характэрнага танца нараджае адчуванне жыццярадаснасці, у танцы раскрыты высакародныя і рэальныя эмоцыі маладых сучаснікаў.

Жыццярадасцю і гумарам поўны і нумар маскоўскага балетмайстра Мансура Камалетдзінава «Рускі сувенір», адзначаны трэцяй прэміяй. Яркія касцюмы выканаўцаў, стылізаваныя пад вяцкія цацкі, музыка Андрэя Пятрова, вынаходлівы танец, які спалучае «па» характарнага танца з некаторымі рухамі сучасных масавых танцаў, усё гэта стварыла асаблівую, святочную атмасферу нумара. Цацкі быццам ажылі на вачах гледачоў і пусціліся ў бадзёры, вясёлы перапляс.

Фальклорнымі матывамі навеяна і кампазіцыя ленінградца Канстанціна Рассадзіна, таксама ўдастоеная трэцяй прэміі. Яго нумар называецца «Мужык і чорт» і пераклікаецца з сюжэтамі рускіх казак, у якіх кемлівы і спрытны мужык выходзіць пераможцам з самых незерагодных сітуацый, як гэта і адбылося ў кампазіцыі ленінградскіх артыстаў, вырашанай гратэскава, на кантрасце танца Мужыка і Чорта.

І апошнюю трэцюю прэмію атрымаў кіеўскі балетмайстар Анатолій Шакера, чый нумар «Набат» пранізаны трывожнымі рытмамі, вытанчанасцю пластычнага малюнка, закліканага паказаць яднанне людзей, звязаных агульнай барацьбой і адной ідэяй.

Апрача прэмій за стварэнне канцэртных нумароў і выканаўчае майстэрства, журы прысудзіла ганаровыя дыпломы, якімі адзначыла яшчэ нямала цікавых нумароў. Да іх ліку адносіцца «Танец акынаў», пастаўлены Булатам Аюханавым з Алма-ацінскім харэаграфічным ансамблем «Малады балет», «Кампазіцыя» Марыі Лазаравай, пастаўленая ў Кішынёве, «Натхненне» Зураба Кікалейшвілі з Тбіліскага тэатра оперы і балета і іншыя цікавыя кампазіцыі.

У гэтага конкурсу ёсць адна асаблівасць. У сярэдзіне чэрвеня ў Маскве адбудзецца Першы міжнародны конкурс артыстаў балета, які, відаць, збярэ шмат таленавітых артыстаў і балетмайстраў з многіх краін свету. Удзельнікі, якія прайшлі першы тур гэтага конкурсу, абавязкова ў другім павінны, акрамя твораў класічнай харэаграфіі, выканаць фрагмент з балета або самастойны канцэртны нумар сучаснай харэаграфіі. Усесаюзны конкурс артыстаў балета афіцыяльна не з'яўляецца адным з этапаў падрыхтоўкі да Міжнароднага конкурсу, але, безумоўна, паказаныя на ім нумары дазволяць гаварыць аб тых цікавых пошуках, якія вядуцца ў сучаснай харэаграфіі.

Адбор савецкіх кандыдатаў для ўдзелу ў Міжнародным конкурсе — справа будучага. І ўсё ж ужо зараз можна сказаць, што складальнікам будучых праграм ёсць з чаго і каго выбіраць. Новыя цікавыя спектаклі многіх тэатраў краіны, самастойныя канцэртныя нумары сведчаць аб плённых пошуках савецкага балетнага мастацтва, якое імкнецца да паказу разнастайнасці жыцця яркімі і свежымі сродкамі, не адыходзіць ад вытокаў нацыянальнага мастацтва і маладзее з прыходам у яго новых балетмайстраў і выканаўцаў.

Галіна МІЛАЕВА,
карэспандэнт АДН.

ТУТ ВУЧАЦЦА ЛЮБІЦЬ МАСТАЦТВА

Сціплыя, невялікія афішы паведамляюць аб тым, што ў калгасе імя Гастэлы створаны народны ўніверсітэт культуры з двума факультэтамі — музыкі і выяўленчага мастацтва. Яго арганізатары — Мінскі раённы аддзел культуры, Сеніцкая музычная школа і Дзяржаўны мастацкі музей БССР. Рэктар універсітэта — завуч музычнай школы В. Негаціна.

Заняткі адбываюцца два разы ў месяц. Слухачы праслухалі ўжо лекцыі: «Беларускай савецкай музыцы 50 год», «Музыка і яе выразныя сродкі», «Вакальныя жанры і формы». Лекцыі чыталі музыказнаўца С. Нісневіч, выкладчыкі музычнай школы Г. Іода, М. Шыманскі.

Па раскладу адбываюцца лекцыі і на факультэце выяўленчага мастацтва. Тут заняткамі кіруюць навуковыя супрацоўнікі Дзяржаўнага мастацкага музея. Т. Карповіч, Т. Сцёпіна, В. Чуркіна пазнаёмілі слухачоў універсітэта з відамі і жанрамі выяўленчага мастацтва. Апошнія заняткі былі прысвечаны творчасці вядомага рускага жывапісца Андрэя Рублёва.

У плане універсітэта лекцыі пра творчасць мастакоў К. Брулова, А. Іванова, скульптара Ф. Шубіна і іншых прадстаўнікоў рускага мастацтва. На аб'яднаных занятках двух факультэтаў адбудзецца сустрэча з кампазітарамі, мастакамі і паэтамі рэспублікі.

У калгасе «Шлях камунізма» Мінскага раёна створаны музычны лекторый. Яго заняткі адбываюцца раз у месяц. Выкладчыкі музычнай школы Г. Іода і М. Шыманскі прачыталі ўжо калгаснікам лекцыі «Сучасная музычная культура Беларусі», «Савецкая масавая песня», «Музычная культура Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны».

У бліжэйшы час для слухачоў лекторыя будуць прачытаны лекцыі «Любімыя песні і музыка У. І. Леніна», «Народныя музычныя інструменты» і інш.

ЧЫТАЧЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

□ На час падрыхтоўкі да выбараў у мясцовыя Саветы дэпутатаў працоўных пры Клічаўскім раённым Доме культуры створана агітбрыгада. Яна пабывала ўжо ў калгасах «Уперад да камунізма», імя Тэльмана, «Перамога», саўгасах «Ганчанскі», «Нясяты» і інш. Лектар У. Шамаль прачытаў выбаршчыкам лекцыі на тэмы «У. І. Ленін — заснавальнік і кіраўнік першай у свеце сацыялістычнай дзяржавы» і «Савецкая выбарчая сістэма — самая дэмакратычная ў свеце». Як правіла, пасля лекцый наладжваюцца канцэрты мастацкай самадзейнасці, у якіх выконваюцца літаратурныя і музычныя творы пра вялікага правадыра працоўных, Камуністычную партыю і Радзіму, народныя песні, частушкі.

А. ХРОМЧАНКА.

□ Навучэнцы 3-га курса Гродзенскага культасветвучылішча зараз на практыцы ў Воранаўскім і Радунскім дамах культуры. Практыканты афармілі стэнд «Ленін заўсёды жывы», правялі вечар, прысвечаны творчасці кампазітара Аляксандры Пахмутавай. Да дня Савецкай Арміі навучэнцы рыхтуюць літаратурна-музычную кампазіцыю «Мы помнім тых, хто змагаўся за перамогу, чые імёны на подзвіг клічуць нас».

М. КАРЖУЕЎ.

□ Пры Жлобінскай раённай газеце «Камуніст» пачало працаваць літаратурнае аб'яднанне «Ветразь». Вакол яго гуртуюцца пачынаючыя паэты і празаікі — Л. Саўчанка, В. Зайцаў, В. Тармінскі, М. Яцук, які, дарэчы, ужо выдаў зборнік вершаў «Поющий камень».

М. КУЗНЯЦОЎ.

СОРАК ГАДОЎ НА СЦЭНЕ

Добрую славу заваяваў у Слуцкім раёне драматычны калектыў, які быў створаны ў 1929 годзе настаўніцай Бокшыцкай сярэдняй школы Таццянай Цімафееўнай Шахлевіч. Першы спектакль маладога калектыву — «Чырвоныя кветкі Беларусі» В. Гарбацэвіча.

— Клуба тады не было. Сцэнай служыў ток у былым кулацкім гумне, — успамінае Таццяна Шахлевіч.

Ішлі гады. Артысты-аматары пад кіраўніцтвам настаўніцы паставілі каля 50 спектакляў. Сярод іх «Платон Крэчат» А. Карнейчука, «Пяюць жаваранкі» і «Партызаны» К. Крапівы і іншыя. У рэпертуары калектыву больш ста аднаактовых спектакляў, сцэнак, інтэрмедый.

Нядаўна самадзейныя артысты адзначылі саракагоддзе свайго калектыву ў новым Палацы культуры. Адбылася прэм'ера спектакля па п'есе А. Дзялендзіка «Грэшнае каханне».

Г. МАРОЗ.

Госці **МІНСКА**

Сярод гастралёраў на эстраднай сцэне ў Мінску выступіў і вядомы балгарскі спявак Эміл Дзімітраў. У яго рэпертуары папулярныя песні гэтага жанру і творы, якія ён сам піша для сябе. Схільны да раскрыцця пачуццяў чалавечай радасці і смутку, спявак шукае і сваю, індывідуальную манеру выканання. Мінчане цёпла сустрэлі госця з братняй краіны.

Фота Ул. КРУКА.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

14 лютага

Першая праграма 9-10 — тэлебачанне — школе. Беларуская літаратура. 9-ы клас. «Прырода ў паэме Я. Коласа «Новая зямля». 9-40 — «Ірма, Рэкс і іншыя». Кінанарыс. 10-00 — тэлевізійныя навіны (М). 10-15 — для дзяцей. «Прыходзь, казка» (М). 10-45 — «Матрос Чыжык». Мастацкі фільм (М). 12-15 — «Снежная каралева». Выступленне харэаграфічнай групы Палаца піянераў. Перадача з Львова. 16-40 — праграма перадач. 16-45 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00 — для школьнікаў. Беларускія пісьменнікі. Янка Брыль. 17-40 — «Год вялікага балета». Пра адборачны конкурс да Міжнароднага фестывалю танца. 18-20 — «Панарама навін». 18-50 — год ленінскай ударнай работы. «Дзённік пяцігодкі». 19-20 — «На музычнай хвалі». 19-30 — «Навука, эканоміка, практыка». Тэлевізійная школа. Перадача другая. «Глебавая карта — компас земляроба». 20-00 — «Эстафета навін» (М). 20-45 — «Часопісу «Беларусь» — 25 гадоў». 21-45 — тэлевізійны тэатр мініяцюр. «13 крэслаў» (М). 22-50 — «А ў нас у сакавіку». Музычная вясёлая праграма (М). 23-50 — «Толькі факты». Праграма перадач.

Другая праграма 17-00 — «Масква — Сафія». Тэлевізійная пераклічка гарадоў (М). 18-15 — для школьнікаў. «Свеціць зорачка» (М). 18-45 — «Фізкультура і спорт» (М). 19-15 — канцэрт з твораў кампазітара А. Астроўскага (М). 20-00 — экран — завочнікам. Гісторыя КПСС. «Партыя бальшавікоў у перыяд новага рэвалюцыйнага ўздыму (1910—1914 гг.)» Лекцыя кандыдата гістарычных навук А. Д. Малочкі. 20-30 — рэклама, аб'явы. 20-45 — выступае ансамбль песні і танца Грузіі. Перадача з Тбілісі.

15 лютага

Першая праграма 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў. «Супраціўленне матэрыялаў». 9-00 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). 9-45 — тэлевізійныя навіны (М). 10-00 — песні кампазітара І. Ковача (М). 10-30 — «Ажыўшыя здані». Публіцыстычны нарыс (М). 11-00 — «Сустрэчы з майстрамі тэатра». Народная артыстка СССР Г. Вішнеўская (М). 12-00 — «Беларускія асілкі». Аб першынстве БССР па цяжкай атлетыцы. 12-15 — «Музычная шкатулка». 12-35 — «Радзіма». Тэлевізійны клуб. «Грамадзянінам быць абавязан». 13-25 — дзённік IV Усебеларускай зімовай спартакіяды. 13-35 — іграе М. Васкрасенскі (фартэпіяна). 14-05 — «Зброяй фактаў». Публіцыстыка на беларускім экране. 14-50 — за фасадам «свабоднага свету». «Брытанская садружнасць нацый і расізм». Выступленне каментатара В. Боўша. 15-15 — тэлевізійны тэатр для дзяцей. Перадача з Ленінграда. 17-00 — праграма каляровага тэлебачання (М). 19-45 — фестываль шматсерыйных савецкіх і зарубежных тэлевізійных фільмаў. «Сустрэчы» (ГДР). Прэм'ера. Першая серыя (М). 20-45 — тэлевізійныя навіны (М). 21-00 — «Восем баявых гадоў». Перадача, прысвечаная гадавіне стварэння Народных узброеных сіл вызвалення Паўднёвага В'етнама (М). 21-30 — чэмпіянат свету па скарасным бегу на каньках (мужчыны) (М). 22-45 — канцэрт (М). 23-45 — «Толькі факты». Праграма перадач.

Другая праграма 12-00 — «Веды». Перадача з Тбілісі. 12-30 — праграма Краснаярскай студыі тэлебачання (М). 14-00 — «Здароўе». Перадача з Пяцігорска. 14-30 — у эфіры — «Маладосць» (М). 19-00 — дзіцячы экран. «Хто паедзе на выстаўку». «Тыгр мяў-мяў». Мультыплікацыйныя фільмы. 19-25 — у свеце мастацтваў. «Адно лета ў Суздалі». «Песня ў дарозе». Кінанарысы. 20-15 — «Андрэй Папоў». Тэлевізійны фільм. 21-30 — «Люты сустракае сакавік». Фільм-канцэрт.

16 лютага

Першая праграма 8-25 — праграма перадач. 8-30 — для студэнтаў тэхнікумаў. Электратэхніка. 9-00 — «На зарадку становісь!» (М). 9-15 — тэлевізійныя навіны (М). 9-30 — «Будзільнік» (М). 10-00 — «Музычны кіёск» (М). 10-30 — «Праз час». Прэм'ера тэлевізійнага фільма (М). 10-50 — «Навіны дня». Кіначасопіс (М). 11-00 — «Хроніка музычнага жыцця рэспублікі». «Народная творчасць у гады Вялікай Айчыннай вайны». 11-40 — для школьнікаў. «Лермантаў у Пяцігорску». Дакументальны фільм. 12-00 — насустрач выбарам у мясцовыя Саветы БССР. «Тэлевізійны агітпункт». 13-00 — «Сельская гадзіна» (М). 14-00 — С. Жаромскі. «Грэх». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля (М). 15-20 — чэмпіянат свету па хакеі з мячом. СССР — Швецыя. Перадача са Стакгольма. У перапынку — тэлевізійныя навіны (М). 17-15 — праграма каляровага тэлебачання (М). 19-45 — фестываль шматсерыйных савецкіх і зарубежных фільмаў. «Сустрэчы» (ГДР). Прэм'ера. Другая серыя (М). 21-00 — чалавек зямлі маёй. «Машыніст». Тэленарыс. 21-15 — «Дзе трэці кароль?» Мастацкі фільм. 22-45 — «Спартыўны тыдзень» (М). 23-00 — чэмпіянат свету па скарасным бегу на каньках (мужчыны) (М).

З зарубежнага гумару

Ядвіга РУТКОЎСКАЯ

ПЕРАПІС МУЖЧЫНСКАГА НАСЕЛЬНІЦТВА

ДЗЕЮЧЫЯ АСОБЫ:
маці — М., дачка — Д.

М. Леначка, калі ж ты, нарэшце, выйдзеш замуж?

Д. Сама б рада, мамуся, ды вось няма нікога на прыкмеце.

М. Госпадзі, колькі маладых людзей да цябе заляцалася, і якіх мілых!

Д. Мілых?

М. Канечне, мілых. Стасік, напрыклад.

Д. Стасік?

М. Забылася, хіба? Вы заўсёды так згодна гулялі ў пясочніцы. Аднойчы ён зламаў тваю лапатку, і ты абазвала яго рыжым, рудым таўстуном. Пасля гэтага, на жаль, усё было скончана, а шкада — Стасік быў з добрай сям'і! Потым з'явіўся...

Д. Зігмунт.

М. О, не, дачушка, Зігмунт быў пасля Казіка, а пасля Стасіка быў Толік.

Д. Ага, здаецца, такі брунет. Я яго вельмі любіла, нават падарыла яму сваю фатаграфію. Толькі вось не магу ўспомніць, з-за чаго мы з Толікам пасварыліся?

М. Як жа гэта? Зусім такую ж фатаграфію ты падарыла Кавальскаму ва ўзнагароду за тое, што ён піў ваду са шклянкі, стоячы на галаве. Толіку гэта не спадабалася, ён адлупіў Кавальскага, а потым, сорамна прызнацца, Кавальскі яго падгаварыў, яны парвалі твае здымкі, а на нашых дзвярах напісалі: «Лена — дурніца».

Д. Правільна, было такое. Я пазнаёмілася з Казікам, калі ён сціраў з нашых дзвярэй гэтыя словы. Вось быў летуценнік! І які паслужлівы! Ты яго пастаянна пасылала ў магазін.

М. Ён быў у сто разоў лепшы за Зігмунта. Той на мяне воўкам глядзеў.

Д. Таму што Зігмунт не мог перажыць, што нарадзіла мяне ты, а не ён. Дзякуй богу, што ў нас нічога не выйшла; ад рэўнасці ён задушыў бы мяне калі-небудзь, як Атэла.

М. Пастой, пастой, Леначка, а што было пасля Зігмунта?

Д. Пасля Зігмунта быў прастой. Мне трэба было здаць экзамены на атэстат сталасці.

М. А я, грэшніца, думала, што ты, хоць і з некаторым спазненнем, пачынаеш ухіляцца хлопчыкаў. Аж не, такая паласа ў тваім жыцці яшчэ не наступіла.

Д. Ён прыйшоў разам з Алікам.

М. Правільна! Я ледзь пра яго і не забылася! Алік, такі дохлы бландзін. Ох, вось ужо каго я не любіла. Па твары было відаць, што чалавек — дрэнь.

Д. Па твары было відаць, што ён касавокі, а цярпела я яго так, каб час бавіць, пакуль не падвернецца хто-небудзь лепшы. А дзе ўжо там хто натрапіцца, калі ён ад мяне ні на крок не адыходзіў.

М. А ўсё-такі, апрача Аліка, з табой заручыўся мой дарагі Янушак!

Д. Не твой дарагі Янушак заручыўся са мной, а я заручылася з ім. Каб не ўзяла я справы ў свае рукі, ніякіх заручын не было б зусім.

М. Як ты магла, Леначка, закруціць галаву такому дабрачыннаму маладому чалавеку, а потым пакінуць яго з носам?

Д. Ён быў патрэбен мне, каб адчапіцца ад Аліка, да таго ж ён сто разоў у дзень паўтараў мне, што кахае мяне такой, якая я ёсць. Ад яго мяне пазбавіў...

М. Леначка, як у цябе язык паварочваецца сказаць такое — пазбавіў? Гэты ветраган, гэты лятун, якога ты называла «коцікам», які навучыў нас гуляць у карты і кожны вечар абгульваў мяне!

Д. Аднак ён быў чалавекам, не пазбаўленым своеасаблівай этыкі. Гуляць яму даводзілася таму, што я любіла хадзіць па рэстаранах і кафэ, а коцік ніколі б не пайшоў на тое, каб за яго плаціла жанчына.

М. Нягоднік ён быў, а не коцік. Як і яго пераемнік Антон, які ледзь не пераехаў цябе сваім матацыклам. Тады, дарэчы, вы і пазнаёміліся.

Д. Так ужо і пераехаў, ён мяне толькі крышачку закрануў.

М. Так ці інакш ён мог забіць цябе! А ці ведаеш ты, што ён... я ўжо не хацела хваляваць цябе і таму маўчала. Я аднойчы гавару яму: «Скажыце, малады чалавек, вы ходзіце да Леначкі з сумленнымі намерамі?», а ён мне: «А выбіраць, па-вашаму, я не маю права?».

Д. Антон быў вельмі дасціпны! Вось ужо з кім было весела. За яго я выйшла б не задумваючыся. Цяпер мне зразумела, чаму ён пазбягаў гаварыць аб гэтым. Гэта ты спудзіла яго. Такое спытаць у дваццатым веку?

М. У дваццатым ці не ў дваццатым, а з дваццацігадовай дачкой клопатаў не абярэшся. Леначка, на гэты раз можа ўжо сур'ёзна? Мне так хочацца бачыць цябе замужняй жанчынай, пад крылцам прыстойнага, добрага чалавека!

Д. Каб ён быў рыжы, як сябар майго дзяцінства Стасік, каб ён біўся за мяне, як Толік, каб быў адданым, як Казік, каб хоць крышку быў такім раўнівым, як Зігмунт, каб страціў розум з-за мяне, як Алік або Януш, каб быў дасціпным, як Антон, і каб кішэня ў яго была такая ж тугая, як... ах, напэўна, ты яго не ведаеш, вось тады б я за яго выйшла. У яго ж — ні адной з гэтых якасцей, а толькі хоча жаніцца на мне.

М. Ты забылася, Леначка, што яшчэ ён павінен умець піць ваду са шклянкі, стоячы на галаве, як гэта рабіў Кавальскі.

Пераклад з польскай мовы.

АНГЛІЧАНЕ СМЯЮЦЦА

Містэр Браун атрымаў з падатковай управы «Апошняе папярэджанне», у якім паведамлялася, што тэрмін уплаты падаткаў мінуў і яму пагражаюць сур'ёзныя непрыемнасці. Браун адразу ж пайшоў у кантору, заплаціў і сказаў:

— Я заплаціў бы свае падаткі раней, але я не атрымліваў вашага першага папярэджання.

— Бачыце, — адказаў служачы, — у нас скончыліся бланкі з першым папярэджаннем, і акрамя таго, мы пераканаліся, што апошнія папярэджанні больш дзейсныя.

□

Гэта здарылася ў невялікім ірландскім горадзе ў час дэвальвацыі фунта стэрлінгаў. Служачыя мясцовага аддзялення англійскага банка ўвесь дзень праседзелі без работы: не было кліентаў. Пад канец дня ўпраўляючы папрасіў свайго памочніка:

— Бінс, зачыніце, калі ласка, галоўны ўваход.

Праз некалькі хвілін памочнік вярнуўся і сказаў:

— Даруйце, сэр, галоўны ўваход зачынены. Мы забыліся яго адчыніць сёння раніцой.

□

Велізарны універмаг перапоўнены. Легіёны жанчын плячыма і локцямі прабіваюцца да прылаўкаў. З гэтага жаночага віру вырваўся да прылаўка, дзе прадаваліся панчохі, мужчына. Неспакойна азіраючыся, ён выцер пот з ілба і папрасіў прадаўшчыцу:

— Калі ласка, пагаварыце са мной некалькі хвілін.

— Даруйце, але я нічога не разумею, — здзіўлена ўзняла бровы прадаўшчыца. — Мне няма калі. Дарэчы, што вы хочаце сказаць?

— Ды, уласна, нічога. Бачыце, я дзесьці згубіў жонку, а знайсці яе ў гэтай калатнечы немагчыма. Але варта мне загаварыць з сімпатычнай дзяўчынай, як яна адразу будзе тут!

□

Жонка просіць у мужа пяць фунтаў.

— Грошы, грошы, грошы! Кожны божы дзень толькі чуеш: дай грошай! Па-мойму, табе больш патрэбны мазгі, чым грошы.

— Магчыма, яно і так, — пагадзілася жонка. — Але я прашу ў цябе таго, чаго ў цябе якраз больш...

□

Сын канчае коледж, і бацька рашыў сфатаграфавацца з ім на памяць.

— Станьце бліжэй да бацькі, — сказаў фатограф маладому чалавеку, — і пакладзіце руку яму на плячо.

— Відаць, будзе правільней, — запярэчыў бацька, — калі ён стане побач і апусціць руку ў маю кішэнь.

□

— Значыць, ты хочаш атрымаць яшчэ адзін выхадны? — буркнуў шэф да хлопчыка-пасыльнага. — Я хацеў бы ведаць, на што ты спашлешся сёння? У гэтым годзе ты ўжо чатыры разы браў выхадны для пахавання свайго дзядулі.

— Сёння мая бабуля зноў выходзіць замуж, — адказаў падлетак.

□

Просячы прабачэння, што яго выступленне было занадта кароткае, прамоўца заявіў, што ў некаторых выпадках лаканічнасць мае і свае перавагі. Як прыклад, ён працытаваў пісьмо аднаго маладога чалавека да сваёй каханай: «Дарагая А. Давай пажэнімся. Калі?»

На наступны дзень прыйшоў адказ: «Дарагі Б. Навошта пытацца? Згодна. Хоць сёння».

Пераклад Р. БРАГІНА.

— Ага ж, вось ён, той самы, што пісаў пра марсіян.

З часопіса «Чэхаславакія».

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Просім перадаць праз вашу газету самую сардэчную падзяку ўсім арганізацыям, чытачам, сябрам, якія павіншавалі нас у сувязі з прысваеннем ганаровага звання «Заслужаны дзеяч культуры Беларускай ССР».

Міхаіл ІСАКОЎСКІ,
Яўген МАЗАЛЬКОЎ,
Якаў ХЯЛЕМСКІ.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, В. М. АЛАДАЎ, А. Ц. БАЖКО (намеснік галоўнага рэдактара), Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОЎ, Р. С. БЯРОЗКІН, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРАЛЮБАЎ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОЎСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАЎ (адказны сакратар), Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОЎ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыемнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра кіно і музыкі — 3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры, вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04 аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44-04, выдавецтва — 6-25-19, бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР Минск.

Друкарня выдавецтва «Звязда».
Індэкс 63856. АТ 00075

